

Uchwała nr 59/1011/25/VII
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 22 grudnia 2025 r.

w sprawie przyjęcia dokumentu pn. „Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028”

Na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 9, art. 14 ust. 1 pkt 4 i art. 41 ust. 1, ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. 2025 poz. 581 ze zm.), art. 21 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2025 poz. 1214 ze zm.) w związku z Umową Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce z 30 czerwca 2022 r. uchwała się, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się dokument pn. „Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Zarządu Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Marcin Kuchciński

Załącznik do uchwały nr 59/1011/25/VII
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 22 grudnia 2025 r.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Zarząd Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

Olsztyn 2025

Spis treści

Wykaz skrótów	3
Założenia dotyczące tworzenia planu rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji	4
Cele horyzontalne	5
Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania	6
Wskaźniki	8
Obszary interwencji	9
Obszar I - Rodzina z dziećmi, w tym z dziećmi z niepełnosprawnością	10
Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania	10
Wskaźniki	13
Odbiorcy w zakresie wsparcia rodziny	14
Odbiorcy w zakresie wsparcia pieczy zastępczej	14
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027	15
Obszar II - Seniorzy, ich bliscy i rodziny	16
Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania	16
Wskaźniki	19
Odbiorcy	20
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027	20
Obszar III – Osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy i rodziny	21
Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania	21
Wskaźniki	23
Odbiorcy	24
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027	24
Obszar IV – Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, ich bliscy i rodziny	25
Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania	25
Wskaźniki	27
Odbiorcy	28
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027	28
Obszar V - Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone bezdomnością	29
Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania	29
Wskaźniki	30
Odbiorcy	31
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027	31
Obszar VI - Migranci, obywatele państw trzecich	32
Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania	32
Wskaźniki	33
Odbiorcy	34
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027	34
Załączniki	35

Dokument został opracowany w ramach projektu „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur” dofinansowanego z Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, Priorytet IV Spójność społeczna i zdrowie, Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus

Wykaz skrótów

ATW	AKADEMIA TRZECIEGO WIEKU
BUR	BAZA USŁUG ROZWOJOWYCH
CUS	CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH
DI	DEINSTYTUCJONALIZACJA
DPS	DOM POMOCY SPOŁECZNEJ
EFRR	EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
EFS+	EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY PLUS
FEWiM 2021-2027	FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WARMII I MAZUR NA LATA 2021-2027
GUS	GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
JST	JEDNOSTKA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO
KFS	KRAJOWY FUNDUSZ SZKOLENIOWY
KGW	KOŁO GOSPODYŃ WIEJSKICH
KRS	KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
MOPS	MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ
NFZ	NARODOWY FUNDUSZ ZDROWIA
NGO	ORGANIZACJA POZARZĄDOWA
OPS	OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ
OWES	OŚRODEK WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ
OzN	OSOBA Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ
OZPS	OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ
PCPR	POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE
PES	PODMIOT EKONOMII SPOŁECZNEJ
PFRON	PAŃSTWOWY FUNDUSZ REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
ROPS	REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ
SRUS	STRATEGIA ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH
ŚDS	ŚRODOWISKOWY DOM SAMOPOMOCY
UTW	UNIwersytet Trzeciego Wieku
WTZ	WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ
ZAZ	ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

Założenia dotyczące tworzenia planu rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji

Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028 został opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, przy wsparciu Zespołu ds. rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji, powołanego Uchwałą Nr 46/830/25/VII Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 października 2025 r.

Ogólnowojewódzki charakter dokumentu umożliwił zaplanowanie procesu deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych w sposób uporządkowany, ustrukturyzowany, w oparciu o dostępne środki europejskie, krajowe i samorządowe.

Założenia planu wynikają z przeprowadzonej diagnozy realizacji i zapotrzebowania na świadczenie usług społecznych w poszczególnych grupach objętych interwencją. Diagnoza ta stanowi załącznik do niniejszego planu.

Cele Warmińsko-Mazurskiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028:

- określenie kierunków rozwoju usług społecznych, usług zdrowotnych oraz deinstytucjonalizacji na poziomie regionalnym,
- powiązanie dostępnych źródeł finansowania, w szczególności funduszy europejskich, a także innych źródeł finansowych (rządowych, samorządowych) z regionalnymi celami i działaniami w obszarze usług społecznych i deinstytucjonalizacji,
- skoordynowanie działań podejmowanych przez różne departamenty/jednostki organizacyjne samorządu województwa przy uwzględnieniu potencjału i zasobów sektora obywatelskiego i partnerów społecznych.

Cele horyzontalne

Cele horyzontalne w procesie rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie warmińsko-mazurskim, wspólne dla wszystkich obszarów interwencji:

1. Tworzenie miejsc koordynacji usług w formie Centrów Usług Społecznych.
2. Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i partnerstw na rzecz DI i usług społecznych.
3. Doskonalenie zawodowe, podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr jednostek pomocy społecznej i wspierania rodziny, pieczy zastępczej, PES w obszarze usług i DI.
4. Rozwój usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę zgodnie z DI.
5. Wsparcie i częściowe odciążenie opiekunów faktycznych w opiece nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
6. Przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu.
7. Profesjonalizacja podmiotów ekonomii społecznej.
8. Wzmocnienie świadomości nt. dostępności usług społecznych.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, w ramach realizacji projektu koordynacyjnego w zakresie polityki społecznej, finansowanego z Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, podejmuje działania w zakresie badań, rozwoju usług społecznych, szkoleń i ekonomii społecznej, służące poprawie efektywności i koordynacji działań na poziomie regionalnym. ROPS współpracuje z podmiotami ekonomii społecznej (PES), w tym organizacjami pozarządowymi (NGO), w szczególności realizującymi usługi społeczne oraz zajmującymi się pomocą i integracją społeczną.

W ramach projektu wsparciem objęte zostały m.in. jednostki samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne pomocy społecznej oraz podmioty organizujące system wsparcia rodziny, pieczy zastępczej i adopcji. Dzięki projektowi wzmacniany jest potencjał instytucjonalny, organizacyjny oraz kompetencyjny tych instytucji.

Samorządy gminne zostały objęte działaniami wspierającymi i szkoleniami dotyczącymi deinstytucjonalizacji. Wspierana jest wymiana dobrych praktyk, w tym wypracowywanie rozwiązań służących zapewnieniu lepszej integracji usług społecznych i zdrowotnych na rzecz różnych grup docelowych.

Samorządy zostały również wsparte w tworzeniu CUS i rozwoju dostarczanych przez nie usług, m.in. w zakresie szkoleń z ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. W związku z koniecznością rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji tworzenie nowych CUS jest celem priorytetowym w polityce społecznej województwa. Ponadto cel ten odnosi się do wszystkich obszarów interwencji określonych w Warmińsko-Mazurskim Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028.

Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania

Cele horyzontalne	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
1. Tworzenie miejsc koordynacji usług w formie Centrów Usług Społecznych.	Realizacja usług społecznych przez CUS, w tym: – konkursy na wsparcie tworzenia lub/i funkcjonowania centrów usług społecznych, – promowanie tworzenia CUS jako miejsca koordynacji usług społecznych, – wsparcie JST w tworzeniu CUS, w tym doradztwo w zakresie tworzenia CUS, – realizacja szkoleń wynikających z ustawy o CUS, w tym z zakresu zarządzania i organizacji usług społecznych.	Wzrost liczby CUS w województwie warmińsko-mazurskim.	1. Budżet JST 2. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 - projekt koordynacyjny 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
2. Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i partnerstw na rzecz DI i usług społecznych.	1. Wsparcie doradcze JST w tworzeniu partnerstw i zespołów. 2. Edukacja samorządów, JST, PES. 3. Tworzenie profesjonalnych partnerstw gminno-powiatowych na rzecz opracowywania planów DI. 4. Wspieranie powstawania nowych i wzmacnianie istniejących płaszczyzn współpracy pomiędzy podmiotami.	Wzrost liczby partnerstw i zespołów.	1. Budżet JST 2. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – projekt koordynacyjny
3. Doskonalenie zawodowe, podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr jednostek pomocy społecznej i wspierania rodziny, pieczy zastępczej, PES w obszarze usług i DI.	1. Szkolenia podnoszące kwalifikacje i kompetencje kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej. 2. Szkolenia kandydatów, opiekunów zastępczych i pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych). 3. Superwizja 4. Realizacja programów wellbeingowych, mentoring, coaching.	Wzrost liczby osób, które podniosły kwalifikacje i kompetencje na potrzeby świadczenia usług.	1. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 - projekt koordynacyjny 2. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 (w tym Projekt strategiczny „Społeczny wymiar Warmii i Mazur – wsparcie i opieka”)
4. Rozwój usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę zgodnie z DI.	1. Wsparcie tworzenia mieszkań wspomaganych/treningowych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb. 2. Wsparcie placówek/ośrodków dziennych, w tym tworzenie nowych miejsc w tych placówkach/ośrodkach. 3. Budowa/zakup/dostosowanie/modernizacja/adaptacja mieszkań/pomieszczeń na potrzeby DI m.in.: dostosowanie mieszkań treningowych, zakup nieruchomości oraz budowa nieruchomości. 4. Tworzenie i rozbudowa form mieszkalnictwa grupowego, w tym:	Wzrost liczby wspartych placówek świadczących usługi w zakresie mieszkalnictwa.	1. Programy rządowe, w tym Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne” 2. Programy PFRON 3. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 - projekt koordynacyjny

Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028

Cele horyzontalne	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
	– rozbudowa sieci centrów opiekuńczo-mieszkalnych oraz innych form grupowego mieszkalnictwa, – tworzenie wspomaganych społeczności mieszkaniowych.		4. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
5. Wsparcie i częściowe odciążenie opiekunów faktycznych w opiece nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	- Realizacja usług wspierających opiekunów faktycznych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, m.in.: – usługa opieki wytchnieniowej, – poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne, rodzinne, – wsparcie informacyjne, – wsparcie edukacyjne w zakresie podstawowej opieki nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, – upowszechnianie bazy podmiotów szkolących i bazy szkoleń (baza danych portalu KPO, BUR). - Tworzenie miejsc czasowej opieki dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. - Zlecenie NGO organizacji szkoleń dla opiekunów osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. - Szkolenia opiekunów faktycznych z zakresu opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (w tym opieki długoterminowej).	Wzrost liczby opiekunów faktycznych korzystających z usług wspierających.	- Budżet JST - Budżet województwa warmińsko-mazurskiego - Program rządowy „Opieka wytchnieniowa” - Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 - Prywatne środki zainteresowanych osób - Środki niepubliczne (NGO)
6. Przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu.	Rozwój transportu indywidualnego, między innymi typu door to door dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności.	Wzrost liczby gmin, na terenie których realizowano usługi transportu indywidualnego.	- Budżet JST - Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 (jako część projektów) - Prywatne środki zainteresowanych osób
7. Profesjonalizacja podmiotów ekonomii społecznej.	- Realizacja szkoleń - Doradztwo biznesowe - Wdrażanie klauzul społecznych - Doradztwo dla JST w zakresie klauzul, zlecenia i instrumentów premii społecznej - Zlecenie usług podmiotom ekonomii społecznej.	Wzrost liczby NGO realizujących usługi społeczne.	- Budżet JST - Programy rządowe - Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 - projekt koordynacyjny - Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur

Cele horyzontalne	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
			na lata 2021-2027 (projekty OWES) 5. Prywatne środki zainteresowanych osób
8. Wzmocnienie świadomości nt. dostępności usług społecznych.	1. Usługi informacyjne (punkty informacyjne, kursy, szkolenia, doradztwo). 2. Akcje informacyjno-promocyjne, promocja dobrych praktyk, konferencje, kampanie społeczne.	Wzrost liczby przeprowadzonych akcji informacyjno-promocyjnych.	1. Budżet JST 2. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 - projekt koordynacyjny

Wskaźniki

Lp.	Wskaźnik	Źródło
1.	Liczba/odsetek gmin, w których zostanie utworzone centrum usług społecznych (SRUS-W2)	GMINY
2.	Liczba gmin, które opracowały i realizują LPDI	GMINY/POWIATY/ROPS
3.	Liczba opracowań badawczych i analitycznych w obszarze deinstytucjonalizacji	ROPS
4.	Liczba pracowników zatrudnionych w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego, którzy podnieśli kwalifikacje, dzięki wsparciu, świadczonemu przez ROPS	ROPS
5.	Liczba nowoutworzonych mieszkań wspomaganych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby (SRUS-W1)	POWIATY/GMINY
6.	Liczba dostosowanych mieszkań treningowych, zakupionych nieruchomości oraz zbudowanych nieruchomości	POWIATY/GMINY/ROPS
7.	Liczba powstałych centrów opiekuńczo-mieszkalnych (SRUS-W14)	GMINY
8.	Liczba gmin, na terenie których realizowano usługi transportu indywidualnego	GMINY
9.	Liczba utworzonych przedsiębiorstw społecznych (SRUS-W15)	ROPS - UW
10.	Odsetek gmin, w których zostanie utworzone miejsce koordynacji usług społecznych (SRUS-W3)	GMINY
11.	Odsetek stacjonarnych placówek opieki przekształconych w placówki realizujące kompleksowe usługi, stacjonarne i środowiskowe, w tym usługi realizujące stacjonarną opiekę krótkoterminową (SRUS-W10)	POWIATY/GMINY
12.	Odsetek DPS, w których wprowadzono badania okresowej oceny możliwości usamodzielnienia mieszkańca (SRUS-W11)	POWIATY/GMINY
13.	Liczba gmin świadczących usługę opieki wytchnieniowej	GMINY
14.	Pojemność nowych lub zmodernizowanych lokali socjalnych w programie FEWiM	FEWiM
15.	Liczba PES realizujących usługi społeczne	GMINY
16.	Liczba opiekunów faktycznych/nieformalnych objętych wsparciem w programie FEWiM	FEWiM
17.	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie FEWiM	FEWiM
18.	Liczba osób objętych programem polityki zdrowotnej	FEWiM

Wartość bazowa wskaźników za rok 2025 rok zostanie obliczona podczas zbierania danych do pierwszego monitoringu w 2026 r.

Obszary interwencji

Obszary interwencji wyodrębnione w Warmińsko-Mazurskim Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028 są zbieżne m.in. z obszarami wynikającymi ze Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) oraz Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025, tj.:

Obszar I – Rodzina z dziećmi, w tym z dziećmi z niepełnosprawnością

Obszar II – Seniorzy, ich bliscy i rodziny

Obszar III – Osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy i rodziny

Obszar IV – Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, ich bliscy i rodziny

Obszar V – Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone bezdomnością

Obszar VI – Migranci, obywatele państw trzecich

Dla każdego obszaru interwencji, na podstawie wniosków i rekomendacji wynikających z diagnozy, określono zakres usług/działania, rezultaty planowane do osiągnięcia oraz źródła finansowania, a także odbiorców adresowanych działań.

Na potrzeby monitoringu opracowano katalog wskaźników określających stopień osiągnięcia założonych celów.

Obszar I - Rodzina z dziećmi, w tym z dziećmi z niepełnosprawnością

Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
1. Profilaktyka i zapobieganie problemom opiekuńczo-wychowawczym.	Realizacja usług profilaktycznych dla rodzin, w tym: – tworzenie grup wsparcia, grup samopomocowych, – organizacja szkoleń zwiększających kompetencje wychowawcze rodziców, w tym treningi kompetencji rodziców – Szkoła dla Rodziców, – tworzenie rodzin wspierających, – rozwój usług mediacyjnych, wsparcia pedagogicznego i psychologicznego adresowanego zarówno do rozstających się rodziców, jak i do dzieci przeżywających stratę, poradnictwo rodzinne oraz wsparcie dziecka w sytuacji kryzysu w rodzinie, okołorozwodowe, – usługi dla rodzin z dziećmi doświadczającymi przemocy, – wsparcie psychoterapeutyczne dla dzieci w rodzinach biologicznych, – wsparcie dziecka w kryzysie w placówkach wsparcia dziennego (tworzenie świetlic i rozwój ich oferty), – konkursy na usługi społeczne w zakresie wspierania rodziny.	Wzrost liczby rodzin objętych wsparciem. Wzrost liczby osób biorących udział w działaniach edukacyjnych. Wzrost liczby dzieci korzystających ze wsparcia dziennego.	1. Budżet JST 2. Fundusz Pracy – KFS 3. Programy rządowe 4. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 - projekt koordynacyjny 5. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 6. Prywatne środki zainteresowanych osób 7. Środki niepubliczne (NGO)
2. Wzrost liczby specjalistów pracujących z rodziną, rodzicami (w szczególności dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami i/lub zagrożonych niepełnosprawnością).	1. Zatrudnianie specjalistów w celu zwiększenia dostępności poradnictwa specjalistycznego, w tym: – poradnictwa pedagogicznego, – poradnictwa logopedycznego, – poradnictwa psychologicznego, – poradnictwa psychiatrycznego, – poradnictwa prawnego, – integracji sensorycznej, – rehabilitacji ruchowej, – poradnictwa rodzinnego, – poradnictwa małżeńskiego, – usług terapeutycznych, – terapii uzależnień, – terapii dla sprawców przemocy,	Wzrost liczby specjalistów w gminach/powiatach.	1. Budżet JST 2. Budżet państwa 3. Program rządowy „Za życiem” 4. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 5. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
	– inne. 2. Rozwijanie asystentury rodzinnej i zapewnienie osobom wykonującym ten zawód lepszego statusu zawodowego. 3. Wsparcie szkoleniowe asystentów rodziny, w tym superwizja. 4. Realizacja szkoleń specjalistycznych i trenerskich. 5. Wdrażanie w powiatach Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” na rzecz wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych niepełnosprawnością. 6. Wspieranie tworzenia ośrodków i punktów wczesnej interwencji dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością. 7. Organizowanie zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci.		
3. Wprowadzanie badań w formie mobilnej dostępnych w terenie, w szczególności w mniejszych miejscowościach.	Realizacja badań w formie mobilnej, tj.: – dentobusy, – cytobusy, – okobusy, – mammobusy.	Wzrost liczby osób korzystających z usług mobilnych.	1. Budżet JST 2. Środki publiczne NFZ 3. Prywatne środki zainteresowanych osób
4. Rozwój form opieki nad dziećmi, poprzedzających rozpoczęcie edukacji szkolnej (głównie w mniejszych miejscowościach regionu, dedykowanych również dzieciom ze szczególnymi potrzebami i/lub z niepełnosprawnościami).	1. Tworzenie miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (żłobki i kluby dziecięce). 2. Tworzenie miejsc edukacji przedszkolnej. 3. Tworzenie miejsc opieki nad dziećmi, w tym o charakterze integracyjnym, zapewniających opiekę dzieciom ze szczególnymi potrzebami i/lub z niepełnosprawnościami.	Wzrost liczby dzieci do 6 r.ż. korzystających z opieki instytucjonalnej (żłobki, kluby dziecięce, przedszkola i punkty przedszkolne) w środowisku lokalnym.	1. Budżet JST 2. Programy rządowe, w tym Program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+” 2022-2029, Program „Aktywny Rodzic” 3. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 4. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 5. Prywatne środki zainteresowanych osób 6. Środki niepubliczne (NGO)

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
5. Objęcie kompleksowym, wysokiej jakości poradnictwem specjalistycznym dzieci przebywających w pieczy zastępczej.	1. Zatrudnianie specjalistów w celu zwiększenia dostępności poradnictwa specjalistycznego, w tym m.in.: usług diagnostyczno-terapeutycznych według potrzeb wychowanków pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych (np. konsultacje specjalistyczne z seksuologiem, psychiatrą dziecięcym, neurologopedą oraz wsparcie psychologiczne). 2. Treningi umiejętności społecznych. 3. Wyjazdy terapeutyczne dla dzieci (rodzin z dziećmi) wymagających specjalistycznego wsparcia oraz z niepełnosprawnością intelektualną. 4. Tworzenie punktów wsparcia terapeutycznego.	Wzrost liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej objętych poradnictwem specjalistycznym.	1. Budżet JST 2. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 (Projekt strategiczny „Społeczny wymiar Warmii i Mazur – wsparcie i opieka”) 4. Środki niepubliczne (NGO)
6. Przygotowywanie wychowanków pieczy zastępczej do usamodzielnienia.	1. Tworzenie i finansowanie mieszkań treningowych z koszykiem usług. 2. Trening finansowy w zakresie gospodarowania własnym budżetem, zarządzania mieszkaniem czy organizacji życia codziennego. 3. Tworzenie ścieżek aktywizacyjno-edukacyjnych związanych z uzupełnieniem wykształcenia i przygotowania zawodowego. 4. Umożliwienie zdobycia dodatkowych uprawnień zawodowych przez pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, w tym staże zawodowe. 5. Zwiększenie dostępności do poradnictwa specjalistycznego. 6. Stypendia naukowe dla usamodzielnianych.	Wzrost liczby usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej.	1. Budżet JST 2. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 (Projekt strategiczny „Społeczny wymiar Warmii i Mazur – wsparcie i opieka”) 4. Środki niepubliczne (NGO) 5. Prywatne środki zainteresowanych osób
7. Promocja rodzicielstwa zastępczego, zmierzająca do pozyskania kandydatów na rodziców zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka.	Promocja rodzicielstwa zastępczego, m.in. poprzez organizację i przeprowadzenie różnego rodzaju spotkań/wydarzeń/kampanii służących popularyzacji idei rodzicielstwa zastępczego.	Wzrost liczby rodzin zastępczych zawodowych. Wzrost liczby rodzinnych domów dziecka.	1. Budżet JST 2. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 (Projekt strategiczny „Społeczny wymiar Warmii i Mazur – wsparcie i opieka”)

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
			4. Środki niepubliczne (NGO) 5. Prywatne środki zainteresowanych osób

Wskaźniki

Lp.	Wskaźnik	Źródło
1.	Przeciętna liczba dzieci umieszczonych w placówkach wsparcia dziennego	GMINY
2.	Liczba osób, korzystających z poradnictwa specjalistycznego	OZPS
3.	Liczba dzieci korzystających z usług zespołów wczesnego wspomagania rozwoju	ROPS
4.	Liczba dzieci do 6 r.ż. korzystających z opieki instytucjonalnej (żłobki, kluby dziecięce, przedszkola i punkty przedszkolne) w środowisku lokalnym	GUS
5.	Liczba rodzin wspierających	OZPS
6.	Osoby z rodzin korzystających w ramach pomocy społecznej wyłącznie z pracy socjalnej na 1000 ludności	GUS
7.	Udział rodzin objętych pracą socjalną, wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej	GUS
8.	Liczba osób objętych interwencją kryzysową	OZPS
9.	Odsetek rodzin objętych pracą asystentów rodziny w liczbie rodzin objętych pomocą społeczną z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	OZPS ROPS
10.	Odsetek interdyscyplinarnych zespołów wsparcia rodziny działających na terenie każdego powiatu (SRUS-W8)	POWIATY
11.	Liczba rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka	OZPS
12.	Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej w programie FEWiM	FEWiM
13.	Odsetek dzieci, dla których sporządzono plan pomocy dziecku i rodzinie powstały w oparciu o zespoły multidyscyplinarne (co najmniej z poziomu powiatu) w ogólnej liczbie wszystkich dzieci odseparowanych od rodziny (we wszystkich formach pieczy zastępczej) (SRUS-W4)	POWIATY
14.	Liczba/odsetek rodzin, w stosunku do których zastosowano kompleksową analizę możliwości reintegracji (SRUS-W5)	POWIATY
15.	Liczba/odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej, które wychowują się rodzinnej pieczy zastępczej (SRUS-W6)	ROPS
16.	Liczba/odsetek placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia całodobowego przekształconych w dzienne ośrodki wsparcia rodziny (SRUS-W7)	POWIATY
17.	Odsetek wychowanków, którzy w okresie do 3 lat od usamodzielnienia zamieszkują w lokalu do własnej dyspozycji (SRUS-W9)	POWIATY

Wartość bazowa wskaźników za rok 2025 rok zostanie obliczona podczas zbierania danych do pierwszego monitoringu w 2026 r.

Odbiorcy w zakresie wsparcia rodziny

I typ – odbiorcy usług społecznych:

- osoby lub rodziny najbardziej potrzebujące pomocy, w szczególności:
 - dzieci i młodzież wymagająca wsparcia,
 - rodziny z dziećmi, w tym doświadczające trudności opiekuńczo-wychowawczych,
 - osoby potrzebujące interwencji kryzysowej,
 - osoby doświadczone przemocą lub pokrzywdzone przestępstwem,
 - osoby zagrożone uzależnieniami,
- otoczenie rodzin,
- kadry jednostek pomocowych.

II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),
- instytucje kultury posiadające osobowość prawną (np. Gminny Ośrodek Kultury).

Odbiorcy w zakresie wsparcia pieczy zastępczej

I typ – odbiorcy usług społecznych:

- osoby przebywające w pieczy zastępczej lub opuszczające pieczę zastępczą, w tym osoby usamodzielniane,
- rodziny zastępcze i kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- otoczenie,
- kadry jednostek organizacyjnych systemu pieczy zastępczej.

II typ – realizatorzy usług społecznych:

- powiaty i miasta na prawach powiatu województwa warmińsko-mazurskiego (realizatorzy: PCPR, MOPS, CUS).

Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028.
2. Wsparcie rodziny i pieczy zastępczej odbywa się zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
3. Projekt przewiduje partnerstwo publiczno-społeczne lub zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej.
4. Projekt zakłada kompleksowe wsparcie systemu pieczy zastępczej.
5. Projekt przewiduje pozyskanie nowych kandydatów na rodziców zastępczych/prowadzących rodzinne domy dziecka.
6. Wsparcie dzieci i młodzieży przebywających w całodobowych instytucjach opieki nie wzmacnia potencjału instytucjonalnego tych placówek.
7. W okresie realizacji projektu Wnioskodawca opracuje Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.
8. Projekt jest zgodny z zasadą deinstytucjonalizacji usług.

Obszar II - Seniorzy, ich bliscy i rodziny

Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
1. Rozszerzenie wsparcia dedykowanego osobom starszym w miejscu zamieszkania.	Realizacja usług świadczonych seniorom w miejscu zamieszkania w oparciu o zdeinstytucjonalizowane formy opieki, tj.: – usługi opiekuńcze, – specjalistyczne usługi opiekuńcze, – usługi asystenckie, – usługi sąsiedzkie, – usługi teleopiekuńcze, – usługi telemedyczne, – rozwój wolontariatu, – usługi zdrowotne (medyczne, pielęgniarские, specjalistyczne pielęgniarские, opiekuńcze, fizjoterapeutyczne, rehabilitacyjne) – wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego, pielęgnacyjnego, itp.	Wzrost liczby osób starszych objętych usługami oraz korzystających z usług opiekuńczych.	1. Budżet JST 2. Budżet województwa warmińsko-mazurskiego 3. Programy rządowe, w tym: „Opieka 75+”, „Korpus Wsparcia Seniorów” 4. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 5. Środki publiczne NFZ 6. Prywatne środki zainteresowanych osób 7. Środki niepubliczne (NGO)
2. Zwiększenie liczby podmiotów/miejsc świadczących usługi aktywizacyjne na rzecz osób starszych, funkcjonujących w środowisku lokalnym.	1. Tworzenie i wsparcie funkcjonowania różnego typu podmiotów w środowiskach lokalnych, adekwatnych do potrzeb osób starszych, m.in.: – kluby seniora, – UTW/ATW, Uniwersytety Ludowe, – świetlice miejskie/wiejskie – koła gospodyń wiejskich. 2. Zapewnienie systemowego i finansowego wsparcia realizacji usług na rzecz osób starszych w ww. podmiotach. 3. Promocja i zachęcanie do tworzenia miejsc wsparcia.	Wzrost liczby podmiotów świadczących usługi na rzecz osób starszych, funkcjonujących w środowisku lokalnym.	1. Budżet JST 2. Budżet województwa warmińsko-mazurskiego 3. Programy rządowe 4. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 5. Prywatne środki zainteresowanych osób 6. Środki niepubliczne (NGO)

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
3. Poprawa infrastruktury mieszkaniowej/warunków mieszkaniowych, przestrzeń przyjazna seniorom.	- Realizacja usług remontowych i adaptacyjnych, drobne naprawy, usługi terapeuty przestrzeni dot. dostosowania infrastruktury mieszkaniowej/warunków mieszkaniowych do potrzeb osób starszych. - Realizacja szkoleń, kursów, konferencji nt. likwidacji barier i tworzenia przestrzeni przyjaznej seniorom. - Upowszechnianie dobrych praktyk: krzeselka dla seniorów na piętrach w blokach, postawienie w małych odległościach ławeczek oraz ławeczek przy sklepach na odpoczynek, zamiana mieszkań (duże mieszkanie z 4 piętra na mniejsze na parterze), najem senioralny.	Wzrost liczby usług remontowych/adaptacyjnych świadczonych seniorom. Wzrost liczby szkoleń/akcji promocyjnych dotyczących życia bez barier.	- Budżet JST - Budżet województwa warmińsko-mazurskiego - Budżet państwa (mieszkalnictwo socjalne, najem senioralny) - Programy PFRON - Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 - Prywatne środki zainteresowanych osób
4. Rozszerzenie oferty placówek całodobowych służącej procesowi deinstytucjonalizacji i otwarcie ich na środowisko lokalne w celu zaspokajania potrzeb jego mieszkańców.	Rozszerzanie oferty DPS w kierunku świadczenia usług w społeczności lokalnej, w tym: – usługi żywieniowe, – usługi rehabilitacyjne, – wsparcie psychologiczne, – warsztaty, – miejsce opieki wytchnieniowej, – forma dziennego pobytu (zajęcia integracyjne, zajęcia edukacyjne, itp.).	Wzrost liczby stacjonarnych placówek opieki świadczących kompleksowe usługi dla społeczności lokalnej.	- Budżet JST - Programy rządowe, w tym „Care and Residential Center” - Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 - Prywatne środki zainteresowanych osób
5. Wsparcie procesu usamodzielniania osób przebywających w placówkach całodobowych oraz wsparcie działań, które zapobiegają będą umieszczaniu osób wymagających wsparcia w placówkach całodobowych długoterminowych.	- Realizacja usług prowadzących do usamodzielniania mieszkańców placówek całodobowych, w tym: – poradnictwo specjalistyczne (m.in. psychologiczne), – trening umiejętności praktycznych, w tym trening finansowy, trening umiejętności społecznych, – rozwijanie umiejętności integracji ze społecznością lokalną. - Realizacja szkoleń kadry DPS w zakresie procesu usamodzielniania. - Zapewnienie mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego.	Wzrost liczby usamodzielnionych mieszkańców placówek całodobowych.	- Budżet JST - Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 - Prywatne środki zainteresowanych osób

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
6. Niwelowanie wykluczenia cyfrowego osób starszych.	- Realizacja kursów, szkoleń i innych rozwiązań służących zwiększeniu kompetencji seniorów w posługiwaniu się nowoczesnymi technologiami. - Realizacja usług edukacyjnych dla kadr otoczenia osób starszych. - Edukacja międzypokoleniowa.	Wzrost liczby osób starszych posiadających kompetencje w posługiwaniu się nowoczesnymi technologiami.	- Budżet województwa warmińsko-mazurskiego - Programy rządowe - Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 - Prywatne środki zainteresowanych osób - Środki niepubliczne (NGO)
7. Rozwój usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę, w szczególności w zakresie świadczenia usług opiekuńczych i bytowych – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.	- Wsparcie funkcjonowania podmiotów świadczących usługi na rzecz osób starszych zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji, m.in.: – dzienne domy pomocy, – kluby samopomocy, – rodzinne domy pomocy, – ŚDS, – centra opiekuńczo-mieszkalne. - Rozwój innowacyjnych form mieszkalnictwa dla seniorów, tj.: mieszkania rówieśnicze. - Działania promocyjne dotyczące rozwoju usług w ww. podmiotach.	Wzrost liczby podmiotów świadczących usługi opiekuńczo-bytowe – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.	- Budżet JST - Programy rządowe, w tym Program rządowy wsparcia rozwoju rodzinnych domów pomocy, „Senior+”, „Centra Opiekuńczo-Mieszkalne” - Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
8. Rozwój i wsparcie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.	- Rozwój i wsparcie usług w zakresie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania: – opieka paliatywna i hospicyjna w warunkach domowych, – długotrwała opieka pielęgniarstwa, – rehabilitacja, – świadczenia terapeutyczne, – usługi pielęgnacyjne, opiekuńcze oraz inne usługi wspierające, – kontynuacja leczenia farmakologicznego i dietetycznego, – usługi dla opiekunów prawnych i faktycznych osób starszych potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. - Działania mające na celu zwiększenie kadry pracującej ww. usługach.	Wzrost liczby osób korzystających ze świadczeń opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.	- Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 - Środki publiczne NFZ - Prywatne środki zainteresowanych osób

Wskaźniki

Lp.	Wskaźnik	Źródło
1.	Liczba osób starszych objętych usługami o charakterze opiekuńczym	OZPS
2.	Liczba podmiotów świadczących usługi aktywizacyjne na rzecz osób starszych, funkcjonujących w środowisku lokalnym, w tym m.in. kluby seniora, UTW/ATW, koła gospodyń wiejskich	GMINY/ROPS
3.	Liczba podmiotów świadczących usługi opiekuńczo-bytowe – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji (dzienne domy pomocy, kluby samopomocy, rodzinne domy pomocy, ŚDS, centra opiekuńczo-mieszkalne)	ROPS
4.	Liczba usamodzielnionych mieszkańców placówek całodobowych	MRIPS-05
5.	Liczba osób korzystających ze świadczeń opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania	NFZ
6.	Udział korzystających z dziennych domów pomocy w liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej	GUS

Wartość bazowa wskaźników za rok 2025 rok zostanie obliczona podczas zbierania danych do pierwszego monitoringu w 2026 r.

Odbiorcy

I typ - odbiorcy usług społecznych:

- osoby starsze,
- otoczenie osób starszych np. opiekunowie/rodziny,
- kadra jednostek pomocowych, NGO, KGW.

II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),
- instytucje kultury posiadające osobowość prawną (np. Gminny Ośrodek Kultury),
- NGO.

Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028.
2. Partnerstwo publiczno-społeczne.
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu.
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej.
5. W okresie realizacji projektu Wnioskodawca opracuje Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

Obszar III – Osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy i rodziny

Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
1. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania oraz utrzymanie ich samodzielności. 2. Rozwój dostępności stałych usług rehabilitacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami, w szczególności w środowisku lokalnym.	1. Rozwój usług świadczonych osobom z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania w oparciu o zdeinstytucjonalizowane formy wsparcia, w tym: – usługi sąsiedzkie, – usługi asystenta osoby z niepełnosprawnością, – specjalistyczne usługi opiekuńcze, – wsparcie psychologiczne i terapeutyczne, – kręgi wsparcia. 2. Rozwój usług rehabilitacyjnych oraz uruchamianie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego, pielęgnacyjnego, itp.	Wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami objętych usługami wspomagającymi proces powrotu do samodzielności. Wzrost liczby osób korzystających z usług rehabilitacyjnych.	1. Programy rządowe, w tym „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – Fundusz Solidarnościowy, „Opieka 75+” 2. Programy PFRON 3. Fundusz Solidarnościowy 4. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 5. Prywatne środki zainteresowanych osób 6. Środki niepubliczne (NGO)
3. Rozwój i koordynacja usług aktywizujących społecznie i zawodowo w powiązaniu z procesem deinstytucjonalizacji.	– treningi umiejętności społecznych, – kursy zawodowe, szkolenia, staże, pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe, praktyki zawodowe, upowszechnianie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, – wsparcie psychologiczne, – usługi doradztwa prawnego, – warsztaty, cykle edukacyjne, wizyty studyjne dotyczące tworzenia i funkcjonowania PES oraz przedsiębiorstw społecznych, – wsparcie w aktywizacji w podmiotach reintegracji społecznej i zawodowej, tj. w ramach działalności CIS, KIS, WTZ i ZAZ, – wsparcie tworzenia nowych podmiotów lub rozwój funkcjonujących podmiotów reintegracyjnych (WTZ i ZAZ pod warunkiem powiązania z procesem deinstytucjonalizacji),	Wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z usług aktywizujących społecznie i zawodowo.	1. Programy PFRON 2. Fundusz Pracy – Krajowy Fundusz Szkoleniowy 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 4. Prywatne środki zainteresowanych osób 5. Środki niepubliczne (NGO)

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
	– upowszechnienie i rozwój modelu zatrudnienia wspomaganego, zapewniającego indywidualne wsparcie, doradztwo zawodowe, asystę na stanowisku pracy oraz długoterminowe monitorowanie.		
4. Rozwój usług usamodzielniających niepełnosprawnych mieszkańców placówek całodobowych oraz zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.	1. Rozwój usług prowadzących do usamodzielnienia mieszkańców placówek całodobowych, w tym: – asystencja osobista, – poradnictwo specjalistyczne (m.in. psychologiczne), – trening umiejętności praktycznych, w tym trening finansowy, – trening umiejętności społecznych, – kręgi wsparcia. 2. Wsparcie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania, w tym: – opieka paliatywna i hospicyjna w warunkach domowych – długotrwała opieka pielęgnarska, – usługi rehabilitacyjne, – świadczenia terapeutyczne, – usługi pielęgnacyjne, opiekuńcze oraz inne usługi wspierające osoby, – kontynuacja leczenia farmakologicznego i dietetycznego, – usługi dla opiekunów prawnych i faktycznych osób z niepełnosprawnościami potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	Wzrost liczby usamodzielnionych mieszkańców placówek całodobowych. Wzrost liczby usług w zakresie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.	1. Środki publiczne NFZ 2. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 3. Prywatne środki zainteresowanych osób
5. Tworzenie centrów komunikacji dla osób z niepełnosprawnościami.	1. Rozwój usług wspomagających porozumiewanie się dla osób z niepełnosprawnościami. 2. Utworzenie centrów komunikacji w kluczowych lokalizacjach (np. w miastach powiatowych lub przy jednostkach samorządowych). 3. Szkolenia personelu centrów w zakresie komunikacji wspomagającej, alternatywnej (AAC), tworzenia tekstów łatwych do czytania- ETR, obsługi technologii asystujących i dostępności cyfrowej.	Wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami, które samodzielnie lub z asystą korzystają z usług publicznych. Zwiększenie liczby miejsc świadczących usługi informacyjne i komunikacyjne dla osób z niepełnosprawnościami.	1. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 2. Programy PFRON 3. Środki niepubliczne (NGO)

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
6. Wdrażanie mechanizmów wspieranego podejmowania decyzji.	1. Testowe wdrażanie usług wspierających proces podejmowania decyzji przez osoby z niepełnosprawnościami. 2. Testowanie nowych form wsparcia (np. technologicznego, asystenckiego, cyfrowego) dla osób z niepełnosprawnościami, 3. Szkolenia dla asystentów.	Liczba testowych form wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami Liczba opracowań zawierających rekomendacje dla wdrożenia systemowego usług wspieranego podejmowania decyzji w regionie	1. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 2. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 (jako część projektów) 3. Programy PFRON 4. Środki niepubliczne (NGO)

Wskaźniki

Lp.	Wskaźnik	Źródło
1.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie FEWiM	FEWiM
2.	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami	FEWiM
3.	Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z usługi asystenta osobistego	POWIATY/GMINY
4.	Licz osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych	OZPS
5.	Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług rehabilitacyjnych	POWIATY
6.	Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług aktywizacji zawodowej	WUP
7.	Liczba utworzonych centrów komunikacji dla osób z niepełnosprawnościami	POWIATY

Wartość bazowa wskaźników za rok 2025 rok zostanie obliczona podczas zbierania danych do pierwszego monitoringu w 2026 r.

Odbiorcy:

I typ – odbiorcy usług społecznych:

- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby przewlekłe i ciężko chore,
- otoczenie osób z niepełnosprawnościami np. opiekunowie/rodziny,
- kadra jednostek pomocowych, reintegracyjnych, rehabilitacji zawodowej i społecznej, NGO

II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),
- instytucje kultury posiadające osobowość prawną (np. Gminny Ośrodek Kultury).

Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028.
2. Partnerstwo publiczno-społeczne.
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu.
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej.
5. W okresie realizacji projektu Wnioskodawca opracuje Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

Obszar IV – Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, ich bliscy i rodziny

Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
1. Wsparcie osób z w kryzysie zdrowia psychicznego w miejscu zamieszkania.	– usługi sąsiedzkie, – specjalistyczne usługi opiekuńcze, – poradnictwo, – konsultacje, – grupy wsparcia, – zespoły leczenia środowiskowego – terapeuci środowiskowi, – asystenci zdrowienia, – mobilne formy wsparcia, – Kluby Pacjenta,	Wzrost liczby osób objętych usługami w miejscu zamieszkania.	1. Programy rządowe 2. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 3. Środki publiczne- NFZ 4. Prywatne środki zainteresowanych osób
2. Realizacja programów usamodzielniających i prozatrudnieniowych.	Rozwój usług prowadzących do usamodzielnienia mieszkańców placówek całodobowych, w tym: – poradnictwo specjalistyczne (m.in. psychologiczne), – trening umiejętności praktycznych, w tym trening finansowy, prowadzenia gospodarstwa domowego, trening pracy, trening umiejętności społecznych, – rozwijanie umiejętności integracji ze społecznością lokalną, – zatrudnienie wspomagane, – trenerzy pracy.	Wzrost liczby usamodzielnionych mieszkańców placówek całodobowych.	1. Program rządowe, w tym: „Centra opiekuńczo-mieszkalne” 2. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
3. Wsparcie rodzin pełniących funkcje opiekuńcze nad osobami w kryzysie zdrowia psychicznego.	Rozwój usług wspierających opiekunów osób w kryzysie zdrowia psychicznego, m. in. poprzez: – tworzenie miejsc opieki wytchnieniowej dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi, – poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne, rodzinne, – wsparcie informacyjne, – edukację w zakresie podstawowej opieki pielęgniarstwa, – grupy wsparcia/samopomocy, – grupy wsparcia dla rodziców dzieci/młodzieży uzależnionej,	Wzrost liczby opiekunów faktycznych korzystających z opieki wytchnieniowej. Wzrost liczby opiekunów faktycznych korzystających z usług edukacyjnych, szkoleniowych, grup wsparcia.	1. Budżet województwa warmińsko-mazurskiego 2. Programy rządowe, w tym: „Opieka wytchnieniowa”, Fundusz Solidarnościowy 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
	– szkolenia dla bliskich i dla rodziców w zakresie wsparcia osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, uzależnionej, – poradnictwo specjalistyczne, w tym online dla rodzin i bliskich, – zlecenie NGO organizacji szkoleń dla opiekunów osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.		4. Prywatne środki zainteresowanych osób 5. Środki niepubliczne (NGO)
4. Rozwój dziennych i mobilnych form wsparcia.	1. Rozwój dziennych form wsparcia, w tym: – środowiskowych domów samopomocy, – klubów samopomocy, – klubów pacjenta, – ośrodków dziennej pomocy specjalistycznej dla dzieci i młodzieży. 2. Tworzenie i prowadzenie usług mobilnych i w miejscu zamieszkania.	Wzrost liczby nowych ośrodków wsparcia oraz liczby miejsc w już istniejących ośrodkach.	1. Budżet JST 2. Programy rządowe 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
5. Deinstytucjonalizacja świadczenia usług zdrowotnych, w tym środowiskowych form opieki dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego.	1. Rozwój Centrów Zdrowia Psychicznego oraz Centrów Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży. 2. Rozwój Ośrodków Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychiatrycznej dla Dzieci i Młodzieży.	Wzrost liczby Centrów Zdrowia Psychicznego. Wzrost liczby podmiotów realizujących inwestycje w infrastrukturę (w tym zakup sprzętu i aparatury medycznej).	1. Programy rządowe 2. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
6. Zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.	Wsparcie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania, w tym: – opieka paliatywna i hospicyjna w warunkach domowych, – długotrwała opieka pielęgnarska, – rehabilitacja, – świadczenia terapeutyczne, – usługi pielęgnacyjne, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz inne usługi wspierające osoby, – kontynuacja leczenia farmakologicznego i dietetycznego.	Wzrost liczby osób korzystających z usług w zakresie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.	1. Programy rządowe 2. Programy PFRON 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 4. Środki publiczne NFZ
7. Zwiększenie dostępności specjalistycznej pomocy w zakresie zdrowia psychicznego.	1. Realizacja usług przez psychologów, psychiatrów, terapeutów środowiskowych, asystentów zdrowienia.	Wzrost liczby zatrudnionych lekarzy psychiatrów (w tym dla dzieci i młodzieży), psychologów, psychologów	1. Budżet województwa warmińsko-mazurskiego 2. Budżet JST

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
	2. Wspieranie projektów służących podnoszeniu kwalifikacji i umiejętności osób zajmujących się profilaktyką i leczeniem uzależnień. 3. Programy profilaktyczne nakierowane na dzieci i młodzież o profilu selektywnym i wskazującym (tj. adresowanych do osób zagrożonych/eksperymentujących ze środkami psychoaktywnymi oraz osób już uzależnionych).	klinicznych, psychoterapeutów.	3. Programy rządowe - budżet MZ, MEN 4. Środki publiczne - NFZ 5. Środki niepubliczne (NGO)
8. Upowszechnianie wiedzy o kryzysach psychicznych oraz możliwościach wsparcia dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym o usługach psychologicznych, psychiatrycznych, terapii.	1. Upowszechnienie wiedzy na temat mechanizmów kryzysów psychicznych wśród dzieci i młodzieży (prowadzenie e-platform i e-szkoleń, filmy i rolki, spoty w mediach społecznościowych). 2. Rozwijanie praktycznych umiejętności nauczycieli i pedagogów szkolnych, kadr medycznych w zakresie rozpoznawania kryzysów psychicznych oraz systemu reagowania (również we współpracy z rodzicami) podczas szkoleń warsztatowych/ porad/konferencji. 3. Wsparcie powiatów w budowaniu koszyków usług dla dzieci, młodzieży i dorosłych w kryzysach zdrowia psychicznego.	Wzrost liczby zgłoszeń do pierwszej pomocy psychologicznej.	1. Budżet województwa warmińsko-mazurskiego 2. Budżet JST

Wskaźniki

Lp.	Wskaźnik	Źródło
1.	Liczba Centrów Zdrowia Psychicznego	NFZ
2.	Liczba miejsc i ośrodków wsparcia dziennego	NFZ
3.	Liczba osób, które skorzystały z oferty centrów zdrowia psychicznego	NFZ
4.	Średni czas oczekiwania na wizyty w poradniach psychologicznych oraz poradniach zdrowia psychicznego	NFZ
5.	Liczba osób zgłaszanych do pierwszej pomocy psychologicznej	NFZ
6.	Liczba/odsetek gmin, w których uruchomiono specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (SRUS-W16)	GMINY
7.	Liczba/odsetek gmin, w których zabezpieczonoienne formy pobytu i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (SRUS-W17)	Sprawozdania MRIPS-06

Wartość bazowa wskaźników za rok 2025 rok zostanie obliczona podczas zbierania danych do pierwszego monitoringu w 2026 r.

Odbiorcy

I typ – odbiorcy usług społecznych:

- osoby z zaburzeniami psychicznymi,
- osoby w kryzysie psychicznym,
- otoczenie osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym np. opiekunowie faktyczni,
- kadra jednostek pomocowych, reintegracyjnych, rehabilitacji społecznej, zawodowej, NGO

II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),

Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028.
2. Partnerstwo publiczno-społeczne.
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu.
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej.
5. W okresie realizacji projektu Wnioskodawca opracuje Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

Obszar V - Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone bezdomnością

Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
1. Realizacja działań profilaktycznych rozumianych jako zapobieganie bezdomności, a także przeciwdziałanie umieszczaniu w instytucjach i długoterminowemu pobytowi w nich.	1. Rozwój usług profilaktycznych dla osób zagrożonych bezdomnością, m.in.: – usług nieodpłatnej pomocy prawnej, – pracy z dłużnikami (odpracowywanie długu), – usług aktywizacji zawodowej, – pracy socjalnej np. współpracy z rodziną i najbliższym środowiskiem, asystentury, wspierania dostępu do usług medycznych, w tym psychiatry i terapii uzależnień, – zapewnienia lokalu tymczasowego, – programów usamodzielniających dedykowanych wychowankom pieczy zastępczej oraz placówkom opiekuńczo-wychowawczym, – asystencji usamodzielniania, – pretreningu mieszkaniowego. 2. Realizacja gminnych programów przeciwdziałania bezdomności. 3. Realizacja mieszkaniowych programów treningowych.	Zwiększenie liczby osób objętych wsparciem.	1. Budżet JST 2. Budżet województwa warmińsko-mazurskiego 3. Programy rządowe, m.in. Program „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym” 4. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
2. Rozwój usług mieszkaniowych dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.	1. Programy przeciwdziałania bezdomności oparte na modelu „najpierw mieszkanie”. 2. Społeczne agencje najmu, zapewniające możliwość wynajęcia lokalu mieszkalnego m.in. osobom w kryzysie bezdomności lub zagrożonym wykluczeniem mieszkaniowym. 3. Mieszkania ze wsparciem (najem połączony z towarzyszącymi usługami środowiskowymi np. asystentura, wsparcie psychologiczne).	Wzrost liczby różnych form mieszkalnictwa skierowanych do osób w kryzysie bezdomności lub zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.	1. Budżet JST 2. Programy rządowe, m.in. Program „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym” 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
3. Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych w środowisku.	Rozwój usług społecznych w środowisku, w tym m.in.: – usług dla osób w sytuacjach kryzysowych, np. poradnictwo, konsultacje (w tym specjalistyczne), grupy wsparcia, telefon zaufania), – interwencji kryzysowej, – wsparcia w kontrolowaniu i wychodzeniu z zadłużenia, – poradnictwa prawnego, – poradnictwa psychologicznego,	Wzrost liczby gmin w województwie świadczących wsparcie w zakresie usług dla osób w kryzysie bezdomności lub zagrożonych wykluczeniem	1. Budżet JST 2. Budżet województwa warmińsko-mazurskiego 3. Programy rządowe, m.in. Program „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”

	– usług terapeutycznych, – integracji i reintegracji społeczno-zawodowej, – nowych formy pracy w środowisku, typu streetworking, outreachworking, – pracy socjalnej, – usług asystentury.	mieszkaniowym, w tym usługi streetworkerów, outreachworkerów. Spadek liczby osób zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym (utrata mieszkania, zadłużenie czynszowe, eksmisja).	4. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
4. Wsparcie placówek w transformacji i rozwoju zdeinstytucjonalizowanych usług.	1. Rozwój nowych usług w miejscach czasowego pobytu (ogrzewalniach, noclegowniach, schroniskach), w tym m.in.: – streetworkingu, – poradnictwa specjalistycznego, – usług terapeutycznych. 2. Realizacja programów pilotażowych w zakresie transformacji i rozwoju zdeinstytucjonalizowanych usług w placówkach całodobowych. 3. Doradztwo w zakresie DI.	Wzrost liczby placówek świadczących usługi w środowisku.	1. Budżet JST 2. Programy rządowe, m.in. Program „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym” 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 4. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – projekt koordynacyjny 5. Środki niepubliczne (NGO)

Wskaźniki

Lp.	Wskaźnik	Źródło
1.	Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie FEWiM	FEWiM
2.	Liczba/odsetek gmin realizujących standard działań profilaktycznych i interwencyjnych w zakresie mieszkalnictwa pozwalających kontrolować zadłużenie i zapobiegać eksmisjom (SRUS-W18)	GMINY
3.	Liczba/odsetek gmin, w których są świadczone usługi streetworkerów zintegrowane z systemem interwencyjnych usług schronienia i innymi usługami typu outreach (SRUS-W19)	GMINY
4.	Liczba/odsetek placówek dla osób w kryzysie bezdomności przekształconych w zespolone mieszkania wspomagane lub w placówki o charakterze interwencyjnym (SRUS-W20)	GMINY
5.	Liczba utworzonych społecznych agencji najmu, zapewniających możliwość wynajęcia lokalu mieszkalnego m.in. osobom w kryzysie bezdomności lub zagrożonym bezdomnością oraz innym grupom objętym planem (SRUS-W21)	GMINY

Wartość bazowa wskaźników za rok 2025 rok zostanie obliczona podczas zbierania danych do pierwszego monitoringu w 2026 r.

Odbiorcy:

I typ – odbiorcy usług społecznych:

- osoby zagrożone wykluczeniem mieszkaniowym,
- osoby w kryzysie bezdomności,
- otoczenie osób w kryzysie bezdomności,
- kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, noclegowni, schronisk, NGO

II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),
- instytucje kultury posiadające osobowość prawną (np. Gminny Ośrodek Kultury)

Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028.
2. Partnerstwo publiczno-społeczne.
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu.
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej.
5. W okresie realizacji projektu Wnioskodawca opracuje Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

Obszar VI - Migranci, obywatele państw trzecich

Zakres usług/działania, rezultaty i źródła finansowania

Rekomendacje	Zakres usług/działania	Rezultaty	Źródła finansowania
1. Rozwój usług dla obywateli państw trzecich, w tym migrantów oraz wspieranie procesu dwustronnej integracji. 2. Zatrudnianie migrantów znających język polski w stopniu komunikatywnym do pracy w podmiotach opieki zdrowotnej i podmiotach/instytucjach świadczących usługi społeczne.	Realizacja usług dla obywateli państw trzecich, w tym: – tworzenie punktów/miejsc wspierających migrantów, – wsparcie w procesach nostryfikacji dyplomów zawodowych, – kursy języka polskiego, – szkolenia z zakresu wartości i kultury polskiej, – dostarczenie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce, – wsparcie w zakresie kontaktów z lokalnymi instytucjami i społecznością lokalną, – pomoc psychologiczna, – pomoc prawna, – doradztwo obywatelskie, – wsparcie tłumacza, – włączenie poprzez kulturę (otwartość instytucji kultury, jak też możliwość ekspresji własnej kultury), – usługi integracyjne.	Wzrost liczby obywateli państw trzecich objętych wsparciem.	1. Budżet JST 2. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 3. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 4. Prywatne środki zainteresowanych osób 5. Środki niepubliczne (NGO)
	Realizacja działań dla obywateli Polski, w tym: – edukacja dotycząca różnorodności kulturowej, – szkolenia w zakresie przeciwdziałania mowie nienawiści.	Wzrost liczby obywateli Polski objętych wsparciem.	
3. Profilaktyka/przeciwdziałanie zjawiskom zagrażającym migrantom.	Rozwój usług przeciwdziałających zjawiskom zagrażającym migrantom, w tym m.in.: – poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, terapeutyczne), – przeciwdziałanie uzależnieniom, – praca socjalna, – usługa asystentury, – grupy wsparcia, – opieka wytchnieniowa, – usługi rehabilitacyjne.	Wzrost liczby obywateli państw trzecich objętych wsparciem.	1. Budżet JST 2. Programy rządowe 3. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 4. Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 Prywatne środki zainteresowanych osób

			5. Prywatne środki zainteresowanych osób
--	--	--	--

Wskaźniki

Lp.	Wskaźnik	Źródło
1.	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie FEWiM	FEWiM

Wartość bazowa wskaźnika za rok 2025 rok zostanie obliczona podczas zbierania danych do pierwszego monitoringu w 2026 r.

Odbiorcy

I typ – odbiorcy usług społecznych:

- obywatele państw trzecich, w tym migranci oraz ich rodziny,
- otoczenie obywateli państw trzecich, w tym migrantów,
- kadra pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej, wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz NGO zajmujących się tą tematyką.

II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),
- instytucje kultury posiadające osobowość prawną (np. Gminny Ośrodek Kultury).

Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów w ramach FEWiM 2021-2027

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028.
2. Partnerstwo publiczno-społeczne.
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu.
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej.

Załączniki

1. Diagnoza i rekomendacje w zakresie realizacji usług społecznych w województwie warmińsko-mazurskim
2. Typy usług społecznych

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Załącznik 1 do Warmińsko-Mazurskiego Planu Rozwoju Usług Społecznych
i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028

DIAGNOZA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

Olsztyn 2025 r.

SPIS TREŚCI:

WYKAZ SKRÓTÓW	3
WSTĘP	4
SYTUACJA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA.....	5
DOSTĘPNOŚĆ DO USŁUG	6
ZASOBY INSTYTUCJI, ORGANIZACJI I KADRY	7
PODMIOTY EKONOMII SPOŁECZNEJ JAKO REALIZATORZY USŁUG SPOŁECZNYCH ..	9
USŁUGI CAŁODOBOWE REALIZOWANE W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO- MAZURSKIM.....	11
USŁUGI ŚRODOWISKOWE REALIZOWANE W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO- MAZURSKIM.....	13
OBSZAR 1 - RODZINA Z DZIEĆMI, W TYM Z DZIEĆMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ	22
a) Charakterystyka rodzin	22
b) Piecza zastępcza i inne usługi całodobowe dla dzieci i rodzin z dziećmi.....	24
c) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług	27
OBSZAR 2 – SENIORZY, ICH BLISCY I RODZINY	29
a) Charakterystyka grupy	29
b) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług	33
OBSZAR 3 – OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI, ICH BLISCY I RODZINY	35
a) Charakterystyka grupy	35
b) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług	37
OBSZAR 4 – OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO, ICH BLISCY I RODZINY	38
a) Charakterystyka grupy	38
b) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług	40
OBSZAR 5 – OSOBY W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONE BEZDOMNOŚCIĄ ..	41
a) Charakterystyka grupy	41
b) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług	42
OBSZAR 6 – MIGRANCY, OBYWATELE PAŃSTW TRZECICH	44
a) Charakterystyka grupy	44
b) Rekomendacje wynikające z diagnozy.....	45
WYBRANE KOSZTY USŁUG, FINANSOWANIE, PROGRAMY CELOWE	46

WYKAZ SKRÓTÓW

BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BDL	Bank Danych Lokalnych
CIS	Centrum Integracji Społecznej
CUS	Centrum Usług Społecznych
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
FASD	Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych
FEWiM 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
MRIPS	Sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MUP	Miejski Urząd Pracy
MZ	Ministerstwo Zdrowia
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacje Pozarządowe
NSP	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
ORE	Ośrodek Rozwoju Edukacji
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PES	Podmiot Ekonomii Społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PS	Przedsiębiorstwo Społeczne
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
RM	Rada Ministrów
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
RPDI	Regionalny plan rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji
SODiR	System Obsługi Dofinansowań i Refundacji
SRUS	Strategia Rozwoju Usług Społecznych
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
UE	Unia Europejska
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZPCH	Zakład Pracy Chronionej

WSTĘP

Usługi społeczne są ważnym elementem polityki społecznej państwa. Stanowią odpowiedź na wiele obserwowanych obecnie procesów jak zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa, wzrost liczby osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób z niepełnosprawnościami, nowe zapotrzebowanie na kompetencje i kwalifikacje, przeobrażenia w obrębie rodziny.

Zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych ma realny wpływ na poprawę jakości życia osób i rodzin. Usługi społeczne powinny być dostępne dla każdej osoby zgłaszającej takie zapotrzebowanie, a w szczególności dla grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, tj. osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, migrantów, rodzin, w tym dzieci i młodzieży przebywających w pieczy zastępczej, osób w kryzysach: psychicznym, bezdomności, uzależnień i przemocy.

Opracowana diagnoza ma na celu określenie zapotrzebowania na świadczenie konkretnych usług społecznych w województwie warmińsko-mazurskim w poszczególnych grupach objętych interwencją, tj.:

- rodziny z dziećmi, w tym z dziećmi z niepełnosprawnością,
- seniorzy, ich bliscy i rodziny,
- osoby z niepełnosprawnością, ich bliscy i rodziny,
- osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, ich bliscy i rodziny,
- osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone bezdomnością,
- migranci, obywatele państw trzecich.

Diagnoza prezentuje najważniejsze tendencje dotyczące sytuacji demograficznej i społecznej województwa, a także jest wstępem do określenia kierunków rozwoju usług społecznych w województwie w sposób uporządkowany i ustrukturyzowany. Opracowana została w oparciu o dostępne dane obejmujące lata 2021-2024. W analizie uwzględniono m.in.:

- dane z Głównego Urzędu Statystycznego,
- dane i rekomendacje/wnioski z Oceny zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego,
- dane ze sprawozdań zbiorczych MRiPS,
- opracowania własne ROPS, w tym karty powiatów i kartę województwa,
- rekomendacje i wnioski z Ogólnopolskiej diagnozy deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski,
- dane z licznych podmiotów i instytucji oraz organizacji pozarządowych z województwa, m.in. z: jednostek samorządu terytorialnego, jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, jednostek administracji rządowej, instytucji rynku pracy, policji, oświaty, itp.

Diagnoza została opracowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, przy wsparciu Zespołu ds. rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie warmińsko-mazurskim składającego się z ekspertów zewnętrznych, powołanego Uchwałą Nr 46/830/25/VII Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 października 2025 r.

SYTUACJA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA

- W 2021 r. województwo zamieszkiwało 1 374 699 osób, natomiast w 2024 r. liczba ludności wyniosła 1 349 172 osoby. Oznacza to spadek liczby mieszkańców w ciągu trzech lat o 25 527 (o 1,9%). Według prognoz GUS do 2060 r. największy spadek liczby ludności przewiduje się w gminach: Frombork (68%), Budry (67%), Rychliki (67%), Górowo Iławeckie (gmina miejska) (63%), Srokowo (63%), Stare Juchy (61%), Reszel (60%) i Bisztynek (60%).
- Spadek liczby mieszkańców województwa w latach 2021-2024 odpowiada ogólnopolskiej tendencji spadku liczby ludności, choć skala zjawiska różni się o kilka punktów procentowych na niekorzyść warmińsko-mazurskiego (w Polsce spadek o 1,1%). Tylko w trzech innych województwach spadek ludności był większy, tj. w świętokrzyskim (2,5%) w lubelskim (2,1%) i w łódzkim (2,0%). W województwie śląskim i opolskim wyniósł podobnie, jak na Warmii i Mazurach – 1,9%.
- W latach 2021-2024 odnotowano wzrost napływu migracyjnego z 4171 do 4407 osób, przy jednoczesnym nieznacznym wzroście odpływu – z 6734 do 6826 osób. Od lat w województwie utrzymuje się ujemne saldo migracji.
- W 2024 r. urodziło się mniej dzieci niż w 2021 r. – liczba urodzeń spadła z 10 539 do 8077, w tym urodzeń w małżeństwach z 6643 do 4872, a pozamałżeńskich z 3896 do 3205. Współczynnik dzietności¹ w 2021 r. wyniósł 1,240 (1,330 w Polsce), z kolei w 2024 r. – 1,045 (1,099 w Polsce). Od kilku lat współczynnik dzietności w województwie warmińsko-mazurskim jest jednym z niższych w porównaniu z innymi regionami kraju.
- W latach 2021-2024 odnotowano spadek liczby zgonów – z 18 839 do 14 446 osób (ok. 23%). Taki spadek przyczynił się do częściowej poprawy ujemnego przyrostu naturalnego w regionie. W 2021 r. przyrost naturalny wyniósł -8300, z kolei w 2024 r. -6369.
- Liczba zawartych małżeństw spadła – z 5605 w 2021 r. do 4547 w 2024 r., co oznacza spadek o 1058 par (ok. 19%). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskaźnik małżeństw zmniejszył się z 4,1 do 3,4 (w Polsce z 4,4 do 3,6).
- Między 2021 a 2024 rokiem liczba rozwodów nieznacznie wzrosła – z 2376 do 2488, a wskaźnik rozwodów na 10 tys. ludności wzrósł z 17,2 do 18,4 (w Polsce zmniejszył się z 16,0 do 15,3). W 2024 r. wskaźnik ten na Warmii i Mazurach był najwyższy w porównaniu z innymi województwami.
- Liczba orzeczonych separacji spadła z 30 do 20, co przełożyło się na obniżenie wskaźnika separacji z 0,22 do 0,15 na 10 tys. mieszkańców. W dalszym ciągu wskaźnik ten dla województwa warmińsko-mazurskiego jest jednym z wyższych na tle innych województw.
- W 2021 r. świadczeniami z pomocy społecznej realizowanymi przez ośrodki pomocy społecznej/centra usług społecznych objęto 45 146 rodzin, natomiast w 2024 r. – 36 945 rodzin (spadek o 8201 rodzin). W 2024 r. spośród rodzin objętych pomocą społeczną 57,3% stanowiły rodziny jednoosobowe, 14,3% – dwuosobowe, 9,4% – trzyosobowe, 8,6% – czteroosobowe, 6,0% – pięcioosobowe, 4,4% – sześcioosobowe i więcej.
- Wybrane przyczyny korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej:
 - **Potrzeba ochrony macierzyństwa** – w latach 2021-2024 zmniejszył się odsetek rodzin (o 0,4 p.p.), a wzrósł odsetek osób w tych rodzinach (o 1,1 p.p.) korzystających z pomocy społecznej.

¹ Współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15-49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku.

- **Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego** – w latach 2021-2024 wzrósł odsetek rodzin (o 0,7 p.p.), jak również odsetek osób w tych rodzinach (o 1,6 p.p.) korzystających z pomocy społecznej.
- **Przemoc domowa** – w latach 2021-2024 wzrósł odsetek rodzin (o 0,3 p.p.), jak również odsetek osób w tych rodzinach (o 0,6 p.p.) korzystających z pomocy społecznej.
- **Niepełnosprawność** – rośnie odsetek rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia finansowego z powodu niepełnosprawności: z 33,9% w 2021 r. do 36,2% w 2024 r., a także odsetek osób w rodzinach, którym udzielono wsparcia (z 26,4% w 2021 r. do 28,4% w 2024 r.).
- **Długotrwała lub ciężka choroba** – rośnie odsetek rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia finansowego z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby: z 42,4% w 2021 r. do 47,3% w 2024 r., a także odsetek osób w rodzinach, którym udzielono wsparcia (z 32,9% w 2021 r. do 37,1% w 2024 r.).
- **Bezdomność** – w latach 2021-2024 wzrósł zarówno odsetek rodzin (o 0,9 p.p.), jak i osób w tych rodzinach (o 0,5 p.p.) korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności w liczbie osób i rodzin objętych pomocą społeczną.
- **Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy** – w latach 2021-2024 wzrosła zarówno liczba rodzin (z 3 do 21), jak i osób w tych rodzinach (z 7 do 43) korzystających z pomocy społecznej z powodu trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy.

DOSTĘPNOŚĆ DO USŁUG

- W regionie odnotowano najniższą w Polsce gęstość dróg o nawierzchni twardej. Województwo jest jednym z czterech regionów w kraju, przez które nie przebiegają autostrady. Województwo odnotowuje spadek gęstości linii kolejowych w stopniu zbliżonym do średniej krajowej².
- Na terenach wiejskich dostęp do wielu dóbr i usług jest ograniczony poprzez wykluczenie transportowe. Przeciętna odległość z miejscowości pozbawionej komunikacji publicznej do najbliższego przystanku wynosi nieco ponad 4 km, czyli przekłada się na 63-minutowe dojeżdżenie do przystanku³.
- Z samotnością i wykluczeniem komunikacyjnym powiązane jest wykluczenie społeczne, czyli brak uczestnictwa w życiu społecznym⁴.
- Wykluczenie transportowe dotyczy mieszkańców wsi w województwie warmińsko-mazurskim - aż 56,8% mieszkańców terenów wiejskich jest zagrożonych wykluczeniem transportowym. Miejscowości o słabej i bardzo słabej dostępności spotkać można najczęściej w gminach wiejskich położonych na pograniczach powiatów. Większe koncentracje wsi o słabej dostępności występują w północnej części województwa (wzdłuż granicy państwowej), we wschodniej części – zwłaszcza na pograniczu powiatów gołdapskiego, giżyckiego, oleckiego i ełckiego oraz w południowej części województwa – w powiatach ostródzkim, nidzickim, a nawet olsztyńskim. W związku z powyższym uzasadniona jest teza o konieczności rozwijania usług transportowych, jako elementu

² Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego, str. 12.

³ Białobrzęska K., Maciejewska M., Kucz M., Wygnański J., Głuszak B., Miżejewski C. „Społeczne aspekty wykluczenia komunikacyjnego w województwie warmińsko-mazurskim.” Raport z badań pod kierunkiem dr Katarzyny Białobrzęskiej. Olsztyn, 2023, str. 6-7

⁴ Tamże

wsparcia osób niesamodzielnych (osób starszych, z niepełnosprawnościami, z zaburzeniami psychicznymi)⁵.

- Jak wynika z raportu Rzecznika Praw Obywatelskich z 2025 roku, wykluczenie transportowe i braki kadrowe wśród lekarzy specjalistów i fizjoterapeutów to najpoważniejsze bariery w dostępności do usług społecznych, z którymi muszą borykać się seniorzy na wsi. Na wykluczenie transportowe składają się m.in. siatka połączeń niedostosowana do potrzeb osób starszych, brak odpowiedniej infrastruktury przystankowej (zadaszenia, ławeczek) oraz trudności w dostępie do stacji kolejowych czy dworców autobusowych, m.in. związane z brakiem pobocza⁶.
- Dodatkowo, seniorzy boją się korzystać ze ścieżek rowerowych. "Ścieżki, które są dobrej jakości, są zawłaszczane przez wyczynowców, czyli przez osoby, które jeżdżą szybko, sportowo i nie zwracają uwagi na inne osoby". Jednocześnie dla wielu seniorów na wsiach rower jest głównym środkiem transportu⁷.

ZASOBY INSTYTUCJI, ORGANIZACJI I KADRY

- **Kadra OPS/CUS/PCPR** – w 2024 roku w 112 ośrodkach pomocy społecznej i 4 centach usług społecznych oraz 19 powiatowych centrach pomocy rodzinie, według stanu na 31 grudnia 2024 r., na umowę o pracę zatrudnionych było łącznie 2849 osób tzn. o 348 osób mniej niż w 2021 r. (o 10,9%). W 2024 r. pracowników socjalnych było ogółem 841 – o 41 mniej niż w 2021 r. (o 4,7%)⁸.
- **Kadra domów pomocy społecznej** – w 2024 r. w domach pomocy społecznej zatrudnionych było 2366 osób, tj. o 6 więcej niż w 2021 r. Liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w DPS zmniejszyła się o 9, tj. z 98 do 89⁹.
- **Kadra środowiskowych domów samopomocy** – w latach 2021-2024 liczba pracowników środowiskowych domów samopomocy zmniejszyła się z 1162 do 1147, tj. o 15 osób. Liczba zatrudnionych pracowników socjalnych z kolei zmniejszyła się z 32 do 29¹⁰.
- **Kadra w dziennych domach pomocy** – w latach 2021-2024 liczba osób zatrudnionych w dziennych domach pomocy pozostała na zbliżonym poziomie, tj. 142 osoby w 2021 r. i 143 osoby w 2024 r.¹¹.
- **Kadra w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży** – zatrudnienie w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży zwiększyło się z 10 osób w 2021 r. do 14 w 2024 r.¹².
- **Kadra w schroniskach dla bezdomnych** – liczba osób zatrudnionych w schroniskach dla bezdomnych zmniejszyła się z 47 osób w 2021 r. do 44 osób w 2024 r., z kolei liczba osób zatrudnionych w schroniskach dla bezdomnych z usługami opiekuńczymi pozostała na tym samym poziomie, tj. 17 osób¹³.

⁵ „Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem”, RAPORT CZĄSTKOWY Komponent 3, RELACJE PRZESTRZENNE I DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA, Raport opracowany przez konsorcjum: Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego oraz Uniwersytet Jagielloński, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, w ramach partnerskiego projektu Powiązania funkcjonalno-przestrzenne ośrodków miejskich realizowanego przez Województwo Pomorskie oraz województwa: kujawsko-pomorskie, łódzkie, małopolskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie, Kraków 2019, str. 106.

⁶ Rzecznik Praw Obywatelskich, Raport: Dostępność usług społecznych dla osób starszych mieszkających w gminach wiejskich, Warszawa 2024

⁷ Tamże

⁸ Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2024 rok.

⁹ MRIPS-06 sprawozdanie rocznie: wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej

¹⁰ Tamże

¹¹ Tamże

¹² MRIPS-06 sprawozdanie rocznie: wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej

¹³ Tamże

- **Kadra klubów integracji społecznej** – w 2024 r. klubach integracji społecznej zatrudnionych było łącznie 59 osób, z czego 41 osób pracowało na podstawie umowy o pracę (w pełnym lub niepełnym wymiarze), a 16 osób wykonywało obowiązki na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło. Dodatkowo 6 osób odbywało staż, 17 osób działało w ramach wolontariatu, a 2 osoby były zaangażowane w innej formie współpracy¹⁴.
- **Kadra centrów integracji społecznej** – w 2024 r. w centrach integracji społecznej zatrudnionych było 140 pracowników, którzy pełnili różne funkcje związane z realizacją działań reintegracyjnych. Najliczniejszą grupę stanowili: pracownicy odpowiedzialni za działalność wytwórczą, handlową, usługową oraz obsługę finansową CIS – 46 osób, osoby prowadzące reintegrację społeczną i zawodową – 42 osoby oraz kierownicy CIS¹⁵.
- **Kadra w zakładach aktywności zawodowej** – na koniec 2024 r. ZAZ zatrudniały 475 osób, w tym: 343 osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz 132 osoby personelu¹⁶.
- **Kadra w warsztatach terapii zajęciowej** - w latach 2021-2024 liczba osób zatrudnionych w warsztatach terapii zajęciowej zmniejszyła się z 584 do 574¹⁷.
- **Kadra psychiatrycznej opieki zdrowotnej** – według stanu na 31.12.2024 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego aktywnych zawodowo było 149 lekarzy specjalistów psychiatrii (o 10 więcej niż w 2021 r.), 16 lekarzy specjalistów psychiatrii dzieci i młodzieży (o 7 więcej niż w 2021 r.), 201 psychologów (o 64 więcej niż w 2021 r.), 39 psychologów klinicznych (o 5 więcej niż w 2021 r.) oraz 142 psychoterapeutów (o 66 więcej niż w 2021 r.)¹⁸.

Wyszczególnienie	Kadra psychiatrycznej opieki zdrowotnej	
	2021	2024
lekarz - specjalista psychiatrii	139	149
lekarz - specjalista psychiatrii dzieci i młodzieży	9	16
psycholog	137	201
psycholog kliniczny	34	39
psychoterapeuta	76	142

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Olsztynie

- Według stanu na 31 lipca 2024 r. w województwie było 45 specjalistów terapii uzależnień, w tym 8 w trakcie szkolenia.
- Dane z Barometru Zawodów WUP w Olsztynie wskazują na deficyty w zawodach kluczowych dla systemu pomocy i integracji społecznej. W województwie warmińsko-mazurskim w latach 2021-2024 to przede wszystkim zawody z branży medyczno-opiekuńczej i edukacyjnej, tj. lekarze, psychologzy i psychoterapeuci, pielęgniarki i położne, fizjoterapeuci, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej oraz nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych.

BRANŻA	ZAWÓD
medyczno-opiekuńcza	lekarze
medyczno-opiekuńcza	psychologzy i psychoterapeuci
medyczno-opiekuńcza	pielęgniarki i położne
medyczno-opiekuńcza	opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej
edukacyjna	nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych
medyczno-opiekuńcza	fizjoterapeuci i masażyści

Źródło: Barometr Zawodów WUP w Olsztynie

¹⁴ Informacja na temat centrów i klubów integracji społecznej funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim według stanu na dzień 31.12.2024 r.

¹⁵ Tamże

¹⁶ Raport o stanie ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w 2024 roku. Monitoring Wdrażania Warmińsko-Mazurskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej 2023-2030

¹⁷ Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za dany rok.

¹⁸ Dane Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Olsztynie

PODMIOTY EKONOMII SPOŁECZNEJ JAKO REALIZATORZY USŁUG SPOŁECZNYCH

- Sektor pozarządowy województwa warmińsko-mazurskiego tworzą podmioty o różnym statusie prawnym, głównie są to stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz fundacje. Liczba organizacji pozarządowych w województwie warmińsko-mazurskim co roku wzrasta. Zgodnie z danymi Urzędu Statystycznego w Olsztynie na 31 grudnia 2024 r. w rejestrze figurowało 5741 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 1043 fundacje, łącznie 6784 podmioty. W porównaniu z 2021 r. liczba organizacji pozarządowych wzrosła o 893.
- Na koniec 2024 r. w województwie funkcjonowały cztery akredytowane Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (w czterech obszarach: olsztyńskim, elbląskim, ełckim i nidzickim) oraz 8 Inkubatorów Przedsiębiorczości Społecznej. W 2024 r. wsparciem ośrodków objętych było łącznie 119 podmiotów ekonomii społecznej, tj. o 42 więcej niż w 2021 r.
- Z informacji otrzymanych z Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej wynika, iż w 2024 r. w przedsiębiorstwach społecznych utworzono 84 nowe miejsca pracy, z czego 59 w obszarze usług społecznych. W porównaniu z 2021 r. liczba nowo utworzonych miejsc pracy spadła o 5.
- W 2024 r. w ramach usług wsparcia świadczonych przez OWES-y i działań koordynacyjnych ROPS w Olsztynie realizowano szkolenia, działania animacyjne oraz doradztwo. W ich ramach 416 pracowników i przedstawicieli PES oraz PS podniosło swoje kompetencje, co oznacza spadek o 249 osób w porównaniu z 2021 r.
- W 2024 r. ośrodki wsparcia ekonomii społecznej przygotowały 88 liderów do realizowania zadań w sektorze ekonomii społecznej, tj. o 61 mniej niż w 2021 r.
- Na terenie województwa aktywnie działa 21 powiatowych zespołów ds. ekonomii społecznej.
- W województwie od 2016 r. funkcjonuje Regionalna Platforma Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej, która w 2024 r. skupiała w swoich szeregach 108 podmiotów ekonomii społecznej (CIS, KIS, WTZ, ZAZ i ŚDS), tj. o 30 więcej niż w 2021 r.
- Z zebranych przez ROPS w Olsztynie danych ankietowych wynika, że w 2024 r. na terenie województwa 41 JST (6 powiatów i 35 gmin, co stanowi 29,9% wszystkich powiatów i gmin) zleciło lub powierzyło PES i PS realizację usług społecznych. To wzrost w porównaniu do 2021 r., kiedy liczba zlecających lub powierzających PES, w tym PS realizację usług społecznych wynosiła 20 (14,6% wszystkich powiatów i gmin).
- Z analizy działalności przedsiębiorstw społecznych w regionie wynika, że najwięcej PS realizuje usługi społeczne w zakresie edukacji – 11 PS, działań wspierających zakwaterowanie i usługi gastronomiczne – 8 PS, przetwórstwa przemysłowego wspierającego aktywizację zawodową – 8 PS oraz działań w obszarze informacji i komunikacji – 4 PS. Warto podkreślić, że wiele przedsiębiorstw łączyło działalność gospodarczą z realizacją działań o charakterze społecznym, w tym reintegracją osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- W 2024 r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowały następujące podmioty ekonomii społecznej¹⁹:

¹⁹ Dane z Raportu o stanie ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim w 2024 roku. Monitoring Wdrażania Warmińsko-Mazurskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2023-2030.

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %
Przedsiębiorstwa posiadające status przedsiębiorstwa społecznego (PS)	91	61	-30	-32,97%
Spółdzielnie socjalne	67	47	-20	-29,85%
Spółdzielnie inwalidów i niewidomych	5	8	+3	+60%
Zakłady pracy chronionej	35	23	-12	-34,29%
Centra Integracji Społecznej	10	14	+4	+40%
Kluby Integracji Społecznej	47	43	-4	-8,51%
Warsztaty Terapii Zajęciowej	35	35	-	-
Zakłady Aktywności Zawodowej	9	10	+1	+11,11%
Spółdzielnie pracy	15	16	+1	+6,67%
Spółki NON-PROFIT	14	b.d.*	-	-
Koła gospodyń wiejskich	392	795	+403	+102,81%
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	5117	5741	+624	+12,19%
Fundacje	774	1043	+269	+34,74%

*brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS

Na podstawie przeprowadzonego w 2023 r. badania, którego wyniki opublikowano w raporcie „Potencjał warmińsko-mazurskich podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w latach 2023-2030”, przygotowanym przez Lokalne Badania Społeczne na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, wskazano kluczowe kwestie związane z rozwojem usług społecznych w regionie, a także sformułowano rekomendacje i wnioski dotyczące dalszych działań.

Kluczowe kwestie związane z rozwojem usług społecznych w regionie²⁰:

- niski poziom wiedzy na temat usług społecznych wśród przedstawicieli PES/PS oraz JST, co utrudnia efektywną współpracę i planowanie,
- niewystarczający poziom profesjonalizacji PES/PS, obejmujący kompetencje menedżerskie, kadrowe i organizacyjne,
- ograniczone stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych, co zmniejsza udział PES/PS w realizacji usług,
- niewystarczające wykorzystanie PES/PS w procesie deinstytucjonalizacji, zwłaszcza w świadczeniu usług środowiskowych dla osób wymagających wsparcia.

Rekomendacje

1. Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji usług społecznych zlecanych przez JST.
2. Profesjonalizacja podmiotów ekonomii społecznej świadczących usługi społeczne.
3. Budowanie partnerstw i powiązań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

²⁰ Na podstawie Rekomendacji i wniosków - Raport z badań „Potencjał warmińsko-mazurskich podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w latach 2023-2030.” Lokalne Badania Społeczne dla Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

USŁUGI CAŁODOBOWE REALIZOWANE W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

- W 2024 r. w województwie funkcjonowały podmioty, tj.:

Wyszczególnienie	Liczba placówek				Liczba miejsc			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024		2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %			różnica	różnica %
Domy Pomocy Społecznej*	51+3 filie	49+3 filie	-2	-3,9%	4205	4132	-73	-1,7%
Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom starszym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku	27	23	-4	-14,8%	1059	814	-245	-23,1%
Zakłady opiekuńczo-lecznicze	17	19**	+2	+11,8%	1165	1732**	+567	+48,7%

* w tym DPS, w których istnieje możliwość umieszczenia osób starszych

** dane za 2023 r., brak danych za 2024 r. na etapie opracowywania diagnozy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS

- Według danych na koniec 2024 r. na umieszczenie w DPS oczekiwało 327 osób (na koniec 2021 r. było ich 270). W porównaniu do 2021 r., liczba mieszkańców w DPS w 2024 r. zmniejszyła się o 71 osób i wyniosła 4015 (na koniec 2021 r. w DPS było 4086 mieszkańców)²¹.
- Wzrasta liczba osób starszych, kierowanych do DPS, których odpłatność spoczywa na gminie. Liczba osób, za które w 2024 r. gmina opłaciła pobyt w DPS wyniosła 3354, tj. o 47 osoby więcej w porównaniu do 2021 r.
- Wydatki ponoszone przez gminy za pobyt osób w DPS wyniosły w 2024 r. ponad 153 mln zł, tj. o ponad 58 mln więcej niż w 2021 r. Dla porównania odpłatność gmin za usługi opiekuńcze wyniosła 34% kosztów, jakie gminy ponoszą za opłacenie podopiecznym pobytu w DPS.
- W kontekście deinstytucjonalizacji usług społecznych należy wziąć pod uwagę dane dotyczące usamodzielnienia się mieszkańców domów pomocy społecznej. Poniżej przedstawiono liczbę usamodzielnianych mieszkańców DPS w województwie warmińsko-mazurskim na przestrzeni ostatnich kilku lat.

Wyszczególnienie	2021	2024	porównanie 2024:2021	
			różnica	różnica %
Ogółem liczba osób usamodzielnianych w domach pomocy społecznej, z tego:	20	11	-9	-45,0%
w domach ponadgminnych	20	11	-9	-45,0%
w domach gminnych	0	0	0	-

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-05 danego roku

- Czasowe pobyty całodobowe w mieszkaniach treningowych/wspomaganych** – wg danych zaczerpniętych z gmin i powiatów w 2024 r. w województwie funkcjonowało łącznie 100 mieszkań treningowych /wspomaganych, we wszystkich mieszkaniach były łącznie 272 miejsca.
- Czasowe pobyty całodobowe w rodzinnych domach pomocy** – w latach 2021-2024 zmniejszyła się liczba rodzinnych domów pomocy z 16 do 13. Liczba miejsc zmniejszyła się o 23, tj. z 116 do 93.
- Centra opiekuńczo-mieszkalne** – według danych Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie w 2024 r. w województwie funkcjonowały 4 centra opiekuńczo-mieszkalne dla osób z niepełnosprawnościami, ze wsparcia których

²¹ Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za 2021 i 2024 rok.

skorzystało łącznie 81 osób. Kolejne centrum jest w trakcie tworzenia (w gminie Bisztynek).

- **Całodobowa opieka psychiatryczna** – w 2024 r. stacjonarną opieką psychiatryczną objętych było w województwie 10 105 pacjentów (o 1703 więcej niż w 2021 r.), w tym 936 dzieci (344 więcej niż w 2021 r.)²². Stacjonarna opieka psychiatryczna realizowana była przez podmioty psychiatryczne i oddziały psychiatryczne w szpitalach ogólnych:

Wyszczególnienie	Liczba miejsc udzielania świadczeń	
	2021 r.	2024 r.
centra zdrowia psychicznego - świadczenia ambulatoryjne dla dorosłych	1	2
oddział psychiatrii sądowej	1	2
oddział psychiatryczny (ogólny)	5	5
oddział psychiatryczny dla dzieci	1	1
oddział psychogeriatryczny	1	2
oddział/ośrodek leczenia alkoholowych zespołów abstynencyjnych (detoksykacji)	4	4
oddział/ośrodek leczenia uzależnień	1	1
oddział/ośrodek leczenia zespołów abstynencyjnych po substancjach psychoaktywnych (detoksykacji)	1	1
oddział/ośrodek rehabilitacji dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych ze współistniejącymi zaburzeniami psychotycznymi	1	1
oddział/ośrodek rehabilitacyjny dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych	3	3
oddział/ośrodek terapii uzależnienia od alkoholu	5	5
oddział leczenia zaburzeń nerwicowych	1	-

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Olsztynie

- **Psychiatryczna opieka długoterminowa** – w 2024 r., podobnie jak w 2021 r., świadczenia psychiatrycznej opieki długoterminowej realizowane były przez 4 zakłady opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne. W 2024 r. świadczeniami objęto 309 pacjentów dorosłych, w 2021 r. – 253²³.
- W 2024 r. w województwie funkcjonowały podmioty na rzecz osób w kryzysie bezdomności, itp.:

Wyszczególnienie	Liczba placówek				Liczba miejsc			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024		2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %			różnica	różnica %
Schroniska	10	9	-1	-10,0%	555	443	-112	-20,2%
Schroniska z usługami opiekuńczymi	1	3	+2	+200,0%	15	60	+45	+300,0%
Noclegownie	6	7	+1	+16,7%	145	166	+21	+14,5%
Ogrzewalnie	4	5	+1	+25,0%	34	74	+40	+117,6%
Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	5	6	+1	+20,0%	90	122	+32	+35,6%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS

²² Dane Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Olsztynie

²³ Dane Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Olsztynie

USŁUGI ŚRODOWISKOWE REALIZOWANE W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

- **Aktywizacja osób starszych**

- **Akademie/universytety trzeciego wieku** – w latach 2021-2024 liczba akademii/universytetów trzeciego wieku zwiększyła się z 49 do 51, jednocześnie zwiększyła się też liczba słuchaczy o ok. 1557 (z ok. 3480 w 2021 r. do ok. 5037 w 2024 r.)
- **Gminne rady seniorów** – w 2024 r. w województwie działały 32 gminne rady seniorów, tj. o 5 więcej niż w 2021 r. Liczba członków zwiększyła się z ok. 300 w 2021 r. do ok. 363 w 2024 r.
- **Kluby seniora** – w latach 2021-2024 liczba klubów seniora działających w województwie warmińsko-mazurskim zwiększyła się z 91 do 107, liczba członków zmniejszyła się z ok. 3021 do 2926.
- **Koła gospodyń wiejskich** - z roku na rok w województwie warmińsko-mazurskim przybywa organizacji prowadzonych w formie kół gospodyń wiejskich. Według danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, która prowadzi Krajowy Rejestr Kół Gospodyń Wiejskich w latach 2022-2024 w województwie o 70,6% wzrosła liczba kół gospodyń wiejskich (z 466 w 2022 r. do 795 w 2024 r.).

- **Asystentura rodzin**

Liczba asystentów w latach 2021-2024 utrzymywała się na porównywalnym poziomie (180 asystentów). W 2024 r. asystenci rodziny pracowali z 2163 rodzinami, co stanowi wzrost o 60 rodzin w stosunku do 2021 r. Jednocześnie w 2024 r. tylko 43,7% rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych objętych było wsparciem asystentów rodziny. Co prawda odsetek ten wzrósł w stosunku do 2021 r. o ponad 7%, jednakże wciąż nie jest on zadowalający.

- **Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej**

W 2024 r. wsparciem asystenta osoby niepełnosprawnej objęto 2157 osób z orzeczeniem o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności (501 osób w 2021 r.).

- **Działalność ośrodków kultury, świetlic i klubów** – w 2024 r. w województwie funkcjonowało 146 ośrodków kultury, świetlic i klubów, z których usług w 2024 r. skorzystało 2 141 tys. osób. Dla porównania, w 2021 r. działało 151 takich placówek, a z ich usług korzystało 1 031 tys. osób.
- **Działalność placówek wsparcia dziennego** – z roku na rok zmniejsza się liczba placówek wsparcia dziennego. Na koniec 2024 r. w całym województwie było ich 62, tj. o 6 mniej niż w 2021 r. Większość placówek prowadzona jest w formie opiekuńczej. W 2024 r. takich placówek było 50. Kolejnych 12 placówek prowadzonych było w formie specjalistycznej, a 2 w formie podwórkowej realizowanej przez wychowawcę. Łącznie na koniec 2024 r. placówki dysponowały 1980 miejscami, co stanowi spadek w stosunku do 2021 r. aż o 269 miejsc.
- **Edukacja w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych**
 - **Szkoły podstawowe** – w latach 2021-2024 liczba szkół podstawowych w województwie zmniejszyła się z 550 do 536. Liczba uczniów, z kolei zmniejszyła się z 111 438 do 109 840, tj. o 1598 (1,4%).

- **Szkoły ogólnokształcące** – według danych GUS, w latach 2021-2023²⁴, liczba szkół ogólnokształcących w województwie utrzymała się na tym samym poziomie, tj. 135. Liczba uczniów zwiększyła się o 4501 osób – z 25 159 do 29 660.
- **Szkoły średnie zawodowe** – według danych GUS w 2023 r.²⁵ w województwie było 77 szkół średnich zawodowych (o 1 mniej niż w 2021 r.), do których uczęszczało 27 659 osób (o 2929 osób więcej niż w 2021 r.).
- **Szkoły branżowe I i II stopnia** – według danych GUS, w latach 2021-2023²⁶, liczba szkół branżowych w województwie zwiększyła się ze 109 do 119, z kolei liczba uczniów z 10 642 do 11 323 (o 681).
- W 2024 r. w województwie działały 23 **specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze**, do których uczęszczało 716 dzieci i młodzieży (spadek o blisko 8,4% w stosunku do 2021 r.). Ponadto w regionie funkcjonuje 7 ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych, które umożliwiają 315 wychowankom z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim lub znacznym, realizację obowiązku szkolnego (spadek o 5,5% w porównaniu do 2021 r.):

Wyszczególnienie	Liczba placówek				Liczba wychowanków			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024		2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %			różnica	różnica %
Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze	23	23	-	-	782	716	-66	-8,4%
Ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze	7	7	-	-	333	315	-18	-5,5%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

• Interwencja kryzysowa

W 2024 r. interwencją kryzysową, tj. działaniami podejmowanymi na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, mającymi na celu przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, zostało objętych ogółem 438 rodzin (1309 osób w tych rodzinach). Dla porównania w 2021 r. wsparciem tym objęto 440 rodzin i 1272 osoby w tych rodzinach.

• Grupy samopomocowe i/lub grupy wsparcia

W latach 2021-2024 w obszarze pieczy zastępczej w 15 powiatach nieprzerwanie funkcjonowały grupy samopomocowe i/lub grupy wsparcia. Największą ich liczbę odnotowano w 2024 r. – 29 grup.

• Higieniczne

Wyszczególnienie	Liczba placówek			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %
Łaźnie	7	5	-2	-28,6%
Pralnie	4	4	–	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS

• Konsultacje, diagnostyka i terapia

- **Centra zdrowia psychicznego i poradnie** – w 2024 r. liczba pacjentów ambulatoryjnej opieki psychiatrycznej w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła 53 771 (o 5857 więcej niż w 2021 r.), w tym 7561 dzieci (o 2595 więcej niż w 2021 r.)²⁷.

²⁴ Brak danych za 2024 r. na etapie opracowywania diagnozy

²⁵ Brak danych za 2024 r. na etapie opracowywania diagnozy

²⁶ Brak danych za 2024 r. na etapie opracowywania diagnozy

²⁷ Dane Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Olsztynie

Wyszczególnienie	Liczba miejsc udzielania świadczeń	
	2021 r.	2024 r.
centra zdrowia psychicznego - świadczenia ambulatoryjne dla dorosłych	2	6
poradnia dla osób z autyzmem dziecięcym	2	2
poradnia leczenia nerwic	2	3
poradnia leczenia uzależnień	3	3
poradnia leczenia uzależnień dla dzieci	-	1
poradnia psychologiczna	1	1
poradnia psychologiczna dla dzieci	11	16
poradnia terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu	20	19
poradnia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych	8	8
poradnia zdrowia psychicznego	26	23
poradnia zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży	3	5
zespół leczenia środowiskowego (domowego)	4	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Olsztynie

- **Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej**

Liczba koordynatorów w województwie warmińsko-mazurskim utrzymuje się na względnie stałym poziomie. Na koniec 2024 r. było ich 98 (o jednego więcej niż w 2021 r.). Wzrosła natomiast liczba rodzin i rodzinnych domów dziecka, z którymi pracują koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej. W 2024 r. było to 1415 rodzin, tj. o 93 rodziny więcej niż w 2021 r.

- **Kręgi wsparcia**

W 2024 r. na terenie 4 powiatów (bartoszyckiego, nowomiejskiego, ostródzkiego oraz w mieście Elbląg) funkcjonowało 41 kręgów wsparcia, obejmujących opieką 90 osób z niepełnosprawnościami.

- **Oddziały dzienne opieki psychiatrycznej** – w 2024 r. dzienną opieką psychiatryczną w województwie objęto 1489 pacjentów (o 188 więcej niż w 2021 r.), w tym 73 dzieci (o 69 więcej niż w 2021 r.)²⁸. W 2024 r. świadczenia realizowane były przez 18 oddziałów:

Wyszczególnienie	liczba miejsc udzielania świadczeń	
	2021 r.	2024 r.
centra zdrowia psychicznego - świadczenia ambulatoryjne dla dorosłych	1	2
oddział dzienny psychiatryczny (ogólny)	6	4
oddział dzienny psychiatryczny rehabilitacyjny	1	1
oddział dzienny psychiatryczny rehabilitacyjny dla dzieci	-	2
oddział dzienny terapii uzależnienia od alkoholu	5	5
oddział dzienny zaburzeń nerwicowych	2	2
ośrodek leczenia uzależnień, bliżej niescharakteryzowanych	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Olsztynie

- **Opieka dzienna nad dzieckiem do lat 3**

- **Opieka żłobkowa** – w ciągu ostatnich kilku lat zwiększyła się liczba żłobków funkcjonujących na terenie województwa. W 2024 r. było ich 117, tj. o 24 więcej niż w 2021 r. Łączna liczba miejsc w 2024 r. wynosiła 4875 (o 923 miejsca więcej niż w 2021 r.). Na przestrzeni lat odnotowano wzrost liczby dzieci korzystających z tego typu opieki. Według stanu na 31 grudnia 2024 r. w żłobkach przebywało 3974 dzieci, a w 2021 r. – 3381 dzieci.
- **Dzienni opiekunowie** – w latach 2021-2024 liczba dziennych opiekunów w województwie zwiększyła się z 55 do 69, a liczba dzieci pozostających pod ich opieką z 316 do 330.

²⁸ Dane Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Olsztynie

- **Opieka dzienna w przedszkolach**

W 2024 r. ze wszystkich typów placówek w ramach wychowania przedszkolnego skorzystało 47 594 dzieci, czyli o 1428 dzieci mniej niż w 2021 r., co może być wynikiem niżu demograficznego. W 2024 r. w grupie wiekowej 3-5 lat odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym przekroczył 90%, natomiast w przypadku sześciolatków – 99,4%.

- **Opieka wytchnieniowa**

W 2024 r. wsparciem objęto 1168 osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz członków ich rodzin lub opiekunów (574 w 2021 r.).

- **Pobyty w dziennych domach pomocy**

W latach 2021-2024 liczba dziennych domów pomocy zmniejszyła się o 2 (z 26 w 2021 r. do 24 w 2024 r.), liczba miejsc o 45 (z 973 w 2021 r. do 928 w 2024 r.).

- **Poradnictwo, konsultacje i wsparcie w dziennej opiece nad rodziną doznającą przemocy**

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %
Ośrodki pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem	8	8	-	-
Świetlice środowiskowe	53	53	-	-
Placówki świadczące usługi w zakresie interwencji kryzysowej	26	29	+3	12%
Placówki poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego	30	88	+58	293%
Przyjazne Pokoje Przesłuchań Dzieci	18	18	-	-
Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej	3	3	-	-
	(55 miejsc)	(55 miejsc)	-	-
Organizacje pozarządowe świadczące usługi dla osób i rodzin uwikłanych w przemoc domową	11	13	+2	18%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS

- **Poradnictwo specjalistyczne, prawne, psychologiczne i rodzinne**

W 2021 r. w województwie funkcjonowało 216 jednostek specjalistycznego poradnictwa. W 2024 r. liczba tego typu placówek spadła do 204²⁹. W 2024 r. z poradnictwa specjalistycznego: prawnego, psychologicznego, rodzinnego skorzystały 4933 rodziny, tj. o 43 więcej niż w 2021 r. (11 930 osób w tych rodzinach – o 1022 więcej niż w 2021 r.).

- **Poradnictwo w obszarze uzależnień** – działające przy PCPR lub OPS/CUS. Jest to wsparcie w głównej mierze skierowane do osób uzależnionych i ich rodzin oraz osób doznających i stosujących przemoc domową. W gminach tego typu punkty działają z reguły przy Gminnych Komisjach Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W niektórych z nich psycholog dostępny jest raz w tygodniu, w innych zaledwie raz w miesiącu.

Ponadto w 2023 r.³⁰ w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowały podmioty na rzecz osób uzależnionych, tj.:

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów			
	2021	2023	Zmiana 2021-2023	
			różnica	różnica %
Ośrodki leczenia uzależnień	40	40	-	-
Stowarzyszenia abstynenckie	11	12	+1	9%
Kluby abstynenckie	8	3	-5	63%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania KCPU-G1

²⁹ „Rejestr jednostek specjalistycznego poradnictwa mających siedzibę na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego”, prowadzony przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego

³⁰ Brak danych za 2024 r. w momencie opracowywania diagnozy

- **Poradnictwo, diagnoza i terapia psychologiczna**
 - **ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży:**
 - I poziom referencyjny – 16 ośrodków środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży;
 - II poziom referencyjny – 5 centrów zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży (w tym 1 z poradnią zdrowia psychicznego);
 - III poziom referencyjny – 1 ośrodek wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej.
 - W 2024 r. w ośrodkach środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej leczono 4303 pacjentów, w tym 56 pacjentów z powodu uzależnień (w 2021 r., ze względu na wczesny etap rozwoju nowych możliwości leczenia, ogółem przyjęto 6 pacjentów).
- **Praca socjalna**

W 2024 r. pracą socjalną, czyli wsparciem mającym na celu pomoc we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, objęto 41 027 rodzin, tj. o 6435 mniej niż w 2021 r. (86 180 osób w rodzinach – o 15 481 mniej niż w 2021 r.).
- **Rehabilitacja społeczna w środowiskowym domu samopomocy**

W 2024 r. w województwie działało 69 środowiskowych domów samopomocy wraz z 3 filiami, tj. o 2 mniej niż w 2021 r. Liczba miejsc zwiększyła się o 53 – z 3728 w 2021 r. do 3781 w 2024 r.
- **Rehabilitacja społeczno-zawodowa**
 - **Warsztaty terapii zajęciowej** – w latach 2021-2024 liczba warsztatów terapii zajęciowej pozostała na tym samym poziomie, tj. 35. Liczba uczestników z kolei zwiększyła się z 1484 do 1496.
 - **Zakłady aktywności zawodowej** – w 2024 r. w województwie było 10 zakładów aktywności zawodowej, tj. o 1 więcej niż w 2021 r. W analizowanym okresie liczba uczestników zwiększyła się z 305 do 343 osób.
- **Rodziny wspierające**

Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka może być świadczona za sprawą rodziny wspierającej, którą stanowią osoby z bezpośredniego otoczenia dziecka. Jak dotąd, jedyna tego typu rodzina zaczęła funkcjonować w 2024 r. w Mrągowie, co daje nadzieję na stopniowy rozwój tej formy wsparcia w województwie. 31 grudnia 2024 r. (z dniem wygaśnięcia umowy) rodzina wspierająca zakończyła swoją współpracę z MOPS w Mrągowie.
- **Specjalistyczne usługi opiekuńcze**

W 2024 r. specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane były tylko w 6 gminach województwa warmińsko-mazurskiego i objęły łącznie 88 osób (wzrost o 29 osób względem 2021 r.). Kwota udzielonych świadczeń w 2024 r. wyniosła 2 145 tys. zł.
- **Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi**

W 2024 r. specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi realizowane były w 31 gminach województwa warmińsko-mazurskiego i objęły łącznie 384 osoby (spadek o 107 osób względem 2021 r.). Kwota udzielonych świadczeń w 2024 r. wyniosła ponad 6 715 tys. zł.

- **Streetworking**

W 2024 r. 41 gmin (o 3 gminy mniej niż w 2023 r.) deklarowało konieczność kształcenia pracowników socjalnych tzw. streetworkerów ukierunkowanych na pracę z osobami w kryzysie bezdomności.

- **Terapia środowiskowa (domowa)**

W 2024 r. leczenie środowiskowe (domowe) świadczone było przez 3 podmioty (o 1 mniej niż w 2021 r.). Leczeniem środowiskowym (domowym) w 2024 r. objęto 10 045 osób (o 2661 więcej niż w 2021 r.), w tym 7222 dzieci (o 3177 więcej niż w 2021 r.)³¹.

- **Treningi pracy, pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe**

- **Centra integracji społecznej** – w latach 2021-2024 liczba centrów integracji społecznej zwiększyła się o 4, tj. z 10 do 14. Liczba uczestników z kolei zwiększyła się z 1164 do 2711³².
- **Kluby integracji społecznej** – wg dostępnego rejestru w 2024 r. liczba klubów integracji społecznej w województwie wyniosła 43 (21 aktywnie działających), co oznacza spadek o 4 w porównaniu do 2021 r. Liczba uczestników KIS w 2024 r. wyniosła 753³³.

- **Usługi opiekuńcze**

W 2024 r. liczba osób, które skorzystały z usług opiekuńczych ogółem wyniosła 5512 (o 140 osób mniej niż w 2021 r.) na łączną kwotę ponad 53 870 tys. zł. Spośród osób objętych usługami opiekuńczymi – 5145 to podopieczni będący w wieku poprodukcyjnym (93,3%) – wzrost o 75 osób względem 2021 r.

- **Usługi sąsiedzkie**

W 2024 r. liczba osób, które skorzystały z usług sąsiedzkich wyniosła 108, a kwota wydatkowanych na ten cel środków – 383 696 zł.

- **Usługi teleopiekuńcze**

W latach 2022-2024 średnio około 40 gmin rocznie przystępowało do programu „Korpus wsparcia seniorów”, który w module II zakładał realizację usług teleopiekuńczych. Wsparciem objęto łącznie ponad 5000 osób na kwotę ponad 3 mln zł.

- **Warsztaty umiejętności – Szkoła dla Rodziców i Wychowawców³⁴**

W województwie zajęcia prowadzi 51 realizatorów programu (o 5 osób więcej w porównaniu z 2021 r.). W latach 2021-2024 liczba jednostek realizujących program zwiększyła się z 29 do 34, natomiast liczba uczestników wzrosła z 362 osób do 515 osób (przyrost o 153 osoby).

- **Wczesne wspomaganie rozwoju**

Z roku na rok wzrasta liczba dzieci korzystających z usług zespołów wczesnego wspomagania rozwoju dziecka (3264 dzieci w 2024 r., tj. o ponad 34% więcej w stosunku do 2021 r.).

³¹ Dane Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Olsztynie

³² Informacja na temat centrów i klubów integracji społecznej funkcjonujących w województwie warmińsko-mazurskim według stanu na dzień 31.12.2024 r., str. 13

³³ Tamże, str. 28

³⁴ Wg informacji zamieszczonych w lipcu 2025 r. na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE)

- **Wsparcie żywnościowe i medyczne w terenie**

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %
Punkty wydawania paczek żywnościowych	20	20	–	–
Jadłodajnie	14	13	-1	-7,1%
Punkty pomocy medycznej	2	3	+1	+50,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS

W poniższej tabeli usługi środowiskowe przypisano do poszczególnych obszarów:

	Obszar 1 - Rodzina z dziećmi, w tym z dziećmi z niepełnosprawnością	Obszar 2 – Seniorzy, ich bliscy i rodziny	Obszar 3 – Osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy i rodziny	Obszar 4 – Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, ich bliscy i rodziny	Obszar 5 – Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone bezdomnością	Obszar 6 – Migranci, obywatele państw trzecich
Aktywizacja osób starszych						
Akademie/universytety trzeciego wieku		X				X
Gminne rady seniorów		X				X
Kluby seniora		X				X
Koła Gospodyń Wiejskich	X	X	X	X	X	X
Asystentura rodzin	X					X
Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej	X	X	X			X
Działalność ośrodków kultury, świetlic i klubów	X					X
Działalność placówek wsparcia dziennego	X					X
Edukacja w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych Szkoły podstawowe Szkoły ogólnokształcące Szkoły średnie zawodowe Szkoły branżowe I i II stopnia Specjalne ośrodki szkolno- wychowawcze	X					X
Interwencja kryzysowa	X	X	X	X	X	X
Grupy samopomocowe i/lub grupy wsparcia	X	X	X	X	X	X
Higieniczne					X	X
Konsultacje, diagnostyka i terapia - Centra zdrowia psychicznego i poradnie	X	X	X	X	X	X
Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej	X					X
Kręgi wsparcia	X	X	X	X	X	X
Oddziały dzienne opieki psychiatrycznej				X		X
Opieka dzienna nad dzieckiem do lat 3 Opieka żłobkowa Dzienni opiekunowie	X					X
Opieka dzienna w przedszkolach	X					X
Opieka wytchnieniowa	X		X			X
Pobyty w dziennych domach pomocy		X		X		X

	Obszar 1 - Rodzina z dziećmi, w tym z dziećmi z niepełnosprawnością	Obszar 2 – Seniorzy, ich bliscy i rodziny	Obszar 3 – Osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy i rodziny	Obszar 4 – Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, ich bliscy i rodziny	Obszar 5 – Osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone bezdomnością	Obszar 6 – Migranci, obywatele państw trzecich
Poradnictwo, konsultacje i wsparcie w dziennej opiece nad dzieckiem doznającym przemocy	X					X
Poradnictwo specjalistyczne, prawne, psychologiczne i rodzinne	X	X	X	X	X	X
Poradnictwo w obszarze uzależnień	X	X	X	X	X	X
Poradnictwo, diagnoza i terapia psychologiczna – ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży	X					X
Praca socjalna	X	X	X	X	X	X
Rehabilitacja społeczna w środowiskowym domu samopomocy		X	X	X		X
Rehabilitacja społeczno-zawodowa Warsztaty terapii zajęciowej Zakłady aktywności zawodowej			X	X		X
Rodziny wspierające	X					
Specjalistyczne usługi opiekuńcze		X	X			X
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi				X		X
Streetworking					X	X
Terapia środowiskowa (domowa)	X			X		X
Treningi pracy, pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe Centra integracji społecznej Kluby integracji społecznej			X	X	X	X
Usługi opiekuńcze		X	X		X	X
Usługi sąsiedzkie		X	X		X	X
Usługi teleopiekuńcze		X	X		X	X
Warsztaty umiejętności – Szkoła dla Rodziców i Wychowawców	X					X
Wczesne wspomaganie rozwoju	X					X
Wsparcie żywnościowe i medyczne w terenie					X	X

OBSZAR 1 - RODZINA Z DZIEĆMI, W TYM Z DZIEĆMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

a) Charakterystyka rodzin

- Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 liczba rodzin w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła 386,2 tys. i w ciągu dekady zmniejszyła się o 23 684 rodziny, tj. o 5,8% (w Polsce o 3,2%). Większy spadek liczby rodzin odnotowano w województwach: łódzkim (7,6%), śląskim (7,3%), opolskim (6,9%), świętokrzyskim (6,6%) oraz zachodniopomorskim (6,4%).
- Rodziny z dziećmi (pary małżeńskie i związki niesformalizowane oraz samotni rodzice), których w 2021 r. było 287,6 tys. stanowiły 74,5% ogółu rodzin zamieszkujących województwo warmińsko-mazurskie.
- Ponad połowa rodzin (54%) posiada tylko jedno dziecko, co trzecia rodzina wychowuje dwoje dzieci (34%), a rodziny wielodzietne (troje lub więcej dzieci) stanowią 11,5% wszystkich rodzin z dziećmi (w tym 9% rodzin z trójką dzieci). Udział rodzin wielodzietnych w województwie warmińsko-mazurskim jest wyższy od wskaźnika dla kraju (10,7%).
- W porównaniu z danymi NSP z 2011 r. znacznie obniżyła się liczba małżeństw (o 17,1%), szczególnie małżeństw z dziećmi – w 2021 r. było ich 159,2 tys., tj. o 19,9% mniej niż w 2011 r. Pomimo znacznego spadku ich liczby, niezmiennie ta grupa pozostawała najczęstszym typem rodziny.
- W ciągu dekady zwiększyła się liczba rodzin niepełnych, zwłaszcza ojców samodzielnie wychowujących dzieci (o 10%). Prawie trzykrotnie wzrosła z kolei liczba rodzin z dziećmi tworzonych przez związki niesformalizowane – z 9,4 tys. do 25,9 tys.
- Z danych GUS wynika, że odsetek gospodarstw domowych w województwie oceniających swoją sytuację materialną w sposób pozytywny wynosił w 2021 r. 56,1% (33,5% „dobra” i 22,6% „raczej dobra”), a w 2023 r. 53,7% (27,7% „dobra” i 26,0% „raczej dobra”)³⁵.
- W okresie 2021-2023 przeciętny miesięczny dochód na 1 osobę w województwie wzrósł z 2 069,47 zł w 2021 r. do 2 428,06 zł w 2023 r., co oznacza wzrost o około 17,3%. W tym samym czasie przeciętne wydatki na 1 osobę wzrosły z 1221,07 zł do 1340,05 zł, co stanowi wzrost o około 9,7%³⁶.
- W 2024 r. w województwie o 5% wzrosła liczba osób doznających przemocy domowej w stosunku do 2021 r. – w 2024 r. odnotowano 3326 takich przypadków, natomiast w 2021 r. – 3153.
- Najliczniejszą grupę osób doznających przemocy domowej stanowią kobiety – w 2024 r. były to 1963 kobiety (59%); w 2021 r. – 2254 (71%).
- Z roku na rok zmienia się liczba osób objętych procedurą „Niebieskie Karty”: w 2024 r. – 2306 osób; w 2021 r. – 2639 (spadek o 13%)³⁷.
- Główne problemy pogłębiające zły stan psychiczny dzieci i młodzieży to: braki w świadomości społecznej na temat zaburzeń psychicznych, niedostateczne działania w zakresie promocji zdrowia psychicznego, niedostatecznie sprawne funkcjonowanie systemu wsparcia w placówkach edukacyjnych, deficyty wiedzy o psychice dzieci i młodzieży zdobywanej przez nauczycieli w toku edukacji oraz niedostatek zaangażowania potrzebnego do jej rozbudowania, niedostatek psychoedukacji

³⁵ Brak danych za 2024 r. na etapie opracowywania diagnozy

³⁶ Brak danych za 2024 r. na etapie opracowywania diagnozy

³⁷ Sprawozdania z działań profilaktycznych Policji na rzecz zapobiegania patologii społecznej w latach: 2022, 2023 oraz 2024.

w szkołach, utrudniony dostęp do specjalistów, niedostateczna współpraca pomiędzy różnymi podmiotami systemu wsparcia dzieci i młodzieży w kryzysie, kryzys więzi rodzinnych, niedostatek kompetencji wychowawczych wśród rodziców, deficyty współpracy na linii rodzice–szkoła. Wnioski z ww. badania:

- Co trzeci uczeń szkoły średniej (32%) źle ocenia swój ogólny stan zdrowia. W szkołach podstawowych tego zdania jest 18% uczniów.
 - 41% uczniów szkół podstawowych oraz 58% uczniów szkół średnich w codziennym życiu odczuwa smutek.
 - Co trzeci uczeń szkół podstawowych (30%) oraz blisko co drugi uczeń szkół średnich (45%) czuje się samotny.
 - Blisko co dziesiąty uczeń, zarówno z młodszej, jak i ze starszej grupy, doświadczył przemocy domowej.
 - Co piąty uczeń szkół podstawowych (21%) oraz co trzeci uczeń szkół ponadpodstawowych (34%) doświadczył zaburzeń odżywiania.
 - 29% uczniów szkół podstawowych i 47% uczniów szkół ponadpodstawowych deklaruje, że miewa zaburzenia lękowe, w tym fobie związane ze szkołą.
 - Co piąty uczeń szkół podstawowych (18%) oraz co czwarty uczeń szkół ponadpodstawowych (23%) przyznał się do samookaleczania się.
 - Średnio co piąty uczeń szkół podstawowych (18%) oraz co czwarty uczeń szkół ponadpodstawowych (27%) miał myśli samobójcze.
 - Co dziesiąty uczeń przyznaje się, że co najmniej raz podjął próbę samobójczą.
 - Większość uczniów szkół nie korzystała nigdy z pomocy terapeuty, pedagoga, psychologa i psychiatry³⁸.
- W latach 2021-2024 systematycznie rosła liczba świadczeń pielęgnacyjnych dla rodziców : ze 106 807 w 2021 r. do 143 390 w 2024 r. - wzrost o 34,3%.
 - Liczba świadczeń wypłaconych w ramach przyznanych zasiłków dla niepełnosprawnego dziecka do 16 r. życia w 2021 r. wyniosła 111 751, natomiast w 2024 r. – 126 603 - wzrost o 13,3%.
 - Liczbę orzeczeń/wydanych opinii w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym liczbę orzeczeń o indywidualnym kształceniu przedstawiono w poniższej tabeli:

Wydane opinie/orzeczenia w roku szkolnym	2021/2022 liczba uczniów	2022/2023 liczba uczniów	2023/2024 liczba uczniów
opinia o potrzebie wczesnego wspomagania	niepełne dane z niektórych powiatów - 1869	1576	1672
orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego	brak danych	5928	6285
orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	brak danych	86	85
orzeczenia razem	niepełne dane z niektórych powiatów -751	6014	6370

Źródło: Dane z Kuratorium Oświaty w Olsztynie

*2024/2025 – brak danych w momencie pisania diagnozy

³⁸ Wojewódzkie badanie pn. „Diagnoza stanu zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży szkół podstawowych i średnich województwa warmińsko-mazurskiego”, 2023 r.

- Liczbę nauczycieli /specjalistów w szkołach w danym roku szkolnym przedstawiono w poniższej tabeli:

Liczba nauczycieli/specjalistów w szkołach w roku szkolnym	2021/2022	2022/2023	2023/2024
nauczyciel pedagog	939	588	634
nauczyciel pedagog specjalny	208	330	413
nauczyciel psycholog	682	619	710
nauczyciel rehabilitant	106	52	67
nauczyciel terapeuta	244	142	158
nauczyciel terapeuta pedagogiczny	-	60	88

Źródło: Dane z Kuratorium Oświaty w Olsztynie

- W Polsce w roku szkolnym 2024/25 działało 380 przedszkoli specjalnych, do których uczęszczało 8,9 tys. dzieci z niepełnosprawnościami. Najwięcej spośród tych dzieci miało ukończone 7 lat (27,1%). Wśród dzieci w przedszkolach specjalnych przeważali chłopcy (70,7%). W pozostałych przedszkolach i innych placówkach wychowania przedszkolnego przebywało 62,8 tys. dzieci z niepełnosprawnościami, które stanowiły 4,3% ogólnej liczby dzieci. Większość dzieci z niepełnosprawnościami (79,4%) uczęszczała do przedszkoli ogólnodostępnych, w tym do przedszkoli integracyjnych (11,4%) i do placówek z oddziałami integracyjnymi (9,6%)³⁹.
- W roku szkolnym 2024/25 w szkołach kształciło się 279,9 tys. dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (bez szkół dla dorosłych), tj. 5,3% ogólnej liczby uczniów⁴⁰.

b) Piecza zastępcza i inne usługi całodobowe dla dzieci i rodzin z dziećmi

- W latach 2021-2024 wzrosła liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Według stanu na 31.12.2024 r. w pieczy przebywało 3893 dzieci (wzrost o 284 dzieci w porównaniu do 2021 r.). W omawianym okresie, każdego roku liczba dzieci w pieczy zastępczej była wyższa niż rok wcześniej. Można zatem mówić o pojawieniu się wyraźnej tendencji wzrostu liczby dzieci pozbawionych opieki rodziny naturalnej.
- W 2024 r. z rodziny naturalnej do pieczy zastępczej skierowano 684 dzieci. Natomiast pieczę opuściło 535 dzieci do 18 r.ż., z których 36% powróciło do rodziny naturalnej (190 dzieci). Spadła liczba dzieci, w przypadku których powodem opuszczenia pieczy zastępczej było przysposobienie. W 2024 r. adoptowanych zostało 68 dzieci, natomiast w 2021 r. było to 83 dzieci.
- W 2024 r. w pieczy zastępczej przebywało 476 wychowanków z niepełnosprawnością, natomiast na koniec 2021 r. – 432 dzieci. Wynika z tego, że zarówno w 2021 r., jak i 2024 r. ok. 12% dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej stanowiły dzieci z niepełnosprawnością.
- Dla zdecydowanej większości dzieci umieszczenie w pieczy zastępczej ma charakter długoterminowy. Według stanu na 31.12.2024 r. ponad połowa dzieci przebywała w pieczy powyżej 3 lat. Oznacza to, że tymczasowość pieczy, wynikająca z Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jest w większości przypadków tylko teoretyczna.
- W pieczy zastępczej znajdują się głównie dzieci w wieku nastoletnim. Niemal połowę wszystkich dzieci umieszczonych w pieczy stanowią wychowankowie powyżej 14 r.ż.

³⁹ Osoby niepełnosprawne w 2024 r., Informacja sygnałna, Główny Urząd Statystyczny, str. 8

⁴⁰ Tamże, str. 9

Dzieci poniżej 7 r.ż. stanowiły tylko 16% wszystkich dzieci, przebywających w pieczy zastępczej (stan na 31.12.2024 r.). Koresponduje to z danymi wskazującymi na długi okres przebywania dzieci w pieczy, trwający często do pełnoletności.

Rodzinna piecza zastępcza:

- W latach 2021-2024 nastąpił spadek odsetka dzieci przebywających w pieczy rodzinnej (z poziomu 78% na koniec 2021 r. do niespełna 75% w 2024 r.). Na koniec 2024 r. w pieczy rodzinnej przebywało 2916 dzieci, w tym 2570 w rodzinach zastępczych, natomiast 346 w rodzinnych domach dziecka. Dominującą formą pieczy rodzinnej są rodziny zastępcze spokrewnione. U najbliższej rodziny przebywa 37% wszystkich dzieci, skierowanych do pieczy zastępczej.
- Na koniec 2024 r. w województwie funkcjonowało 1706 rodzin zastępczych, w tym 1106 rodzin zastępczych spokrewnionych, 480 rodzin niezawodowych oraz 120 zawodowych rodzin zastępczych (wśród nich 18 pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i 10 specjalistycznych). W stosunku do 2021 r. liczba rodzin zastępczych spadła o 47.
- Na przestrzeni ostatnich lat wzrosła liczba rodzinnych domów dziecka (z 35 w 2021 r. do 44 w 2024 r.). W samym tylko 2024 r. powstało 5 takich domów. Wzrost liczby rodzinnych domów dziecka jest często następstwem przekształcenia istniejących już rodzin zastępczych, opiekujących się coraz większą liczbą dzieci.
- Liczbę rodzin zastępczych w województwie warmińsko-mazurskim w 2021 r. i 2024 r. przedstawiono w poniższej tabeli:

Wyszczególnienie	Liczba rodzin			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %
Rodziny zastępcze - ogółem	1753	1706	-47	-2,7%
Rodziny zastępcze spokrewnione	1095	1106	+11	+1,0%
Rodziny zastępcze niezawodowe	531	480	-51	-9,6%
Rodziny zastępcze zawodowe	100	92	-8	-8,0%
Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	20	18	-2	-10%
Rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne	7	10	+3	+42,9%
Rodzinne domy dziecka	35	44	+9	+25,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS

- W 2024 r. w całym województwie przeszkolono tylko 11 kandydatów na zawodowych rodziców zastępczych, co w stosunku do 2021 r. stanowi spadek o 55%.

Instytucjonalna piecza zastępcza:

- Wzrosła liczba dzieci przebywających w pieczy instytucjonalnej. Według stanu na 31.12.2024 r. przebywało w niej 977 dzieci, tj. o 174 dzieci więcej niż na koniec 2021 r.
- Liczbę placówek opiekuńczo-wychowawczych w 2021 r. i 2024 r. wraz z liczbą miejsc przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Liczba placówek				Liczba miejsc			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024		2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %			różnica	różnica %
placówki opiekuńczo-wychowawcze - ogółem	66	70	+4	+6,1%	914	907	-7	-0,8%
placówki pełniące funkcję socjalizacyjną	59	65	+6	+10,2%	825	818	-7	-0,8%
placówki pełniące funkcję interwencyjną	8	10	+2	+25%	28	61	+33	+117,9%
placówki pełniące funkcję rodzinną	4	2	-2	-50%	29	14	-15	-51,7%
placówki pełniące funkcję specjalistyczno-terapeutyczną	1	1	-	-	14	14	-	-

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS

- Niemal 90% wszystkich dzieci umieszczonych w pieczy instytucjonalnej przebywa w placówkach typu socjalizacyjnego. Według stanu na 31.12.2024 r. było to 878 dzieci, tj. o 154 więcej niż na koniec 2021 r.
- Pomimo ustawowego zapisu, wskazującego, że w wyżej wymienionych typach placówek opiekuńczo-wychowawczych są umieszczane dzieci powyżej 10 r.ż., wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie to niejednokrotnie głównym powodem ich skierowania do pieczy instytucjonalnej jest brak miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Dotyczy to także dzieci poniżej 10 r.ż., które w 2024 r. stanowiły 15,8% wszystkich wychowanków przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego.
- Liczba usamodzielnianych na koniec 2024 r. wyniosła 289 osób (o 57 mniej niż w 2021 r.). Młodzi ludzie niejednokrotnie opóźniają swój start w dorosłość z uwagi na trudności związane z życiem na własny rachunek. Według stanu na 31.12.2024 r. w pieczy zastępczej przebywało 585 osób powyżej 18 r.ż., natomiast w 2021 r. było to 571 osób.
- W 2024 r. najwięcej wychowanków – 74% (215 osób) usamodzielniało się zakładając własne gospodarstwo domowe, natomiast 34 osoby powróciły do rodziny naturalnej. W stosunku do 2021 r. wzrósł odsetek osób zakładających własne gospodarstwo domowe – o 2%.
- Z „Ogólnopolskiej diagnozy w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski” wynika, że zdaniem pełnoletnich wychowanków obu rodzajów pieczy najczęstsze deficyty wsparcia dotyczą wsparcia psychologicznego (potrzeba częściej zgłaszana przez wychowanków pieczy rodzinnej), spotkań integracyjnych i kontaktów społecznych z osobami spoza placówki oraz dodatkowych zajęć edukacyjnych. Ponadto 37% obecnych podopiecznych w pieczy stacjonarnej uważa, że istotną kwestią jest pomoc w znalezieniu zatrudnienia, 33% – poradnictwo zawodowe. W pieczy rodzinnej te potrzeby są mniejsze: odpowiednio 24% (zatrudnienie) i 18% (poradnictwo). Wielu badanych wskazało na potrzebę zapewnienia pomocy w załatwianiu różnych spraw w urzędach: 68% w placówkach stacjonarnych oraz 49% w rodzinach zastępczych⁴¹.
- W 2024 r. w województwie działały podmioty na rzecz resocjalizacji dzieci i młodzieży, m.in.:

⁴¹ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), „Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, str. 183-185.

Wyszczególnienie	Liczba placówek				Liczba miejsc				Liczba wychowanków			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024		2021	2024	Zmiana 2021-2024		2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %			różnica	różnica %			różnica	różnica %
Młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę	2	3	+1	50%	108	145	+37	34,3%	91	120	+29	31,9%
Młodzieżowe ośrodki wychowawcze	2	1	-1	-50%	180	72	-108	-60%	108	61	-47	-43,5%

Zródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

- W 2024 r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonował jeden zakład poprawczy z limitem miejsc – 33.

c) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług

Z badania dotyczącego sytuacji rodzin z dziećmi w województwie warmińsko-mazurskim i realizowanych na ich rzecz usług społecznych wynika, że największe zapotrzebowanie na usługi społeczne wśród rodzin z dziećmi dotyczy:

- dodatkowych zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- poradnictwa psychologicznego,
- pomocy logopedycznej,
- zajęć wyrównawczych,
- miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży w postaci świetlic i klubów⁴².

Najwięcej braków w zakresie usług doświadczają rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością (od 12% do nawet 41% w przypadku kluczowych usług) oraz rodziny wielodzietne (od 5% do 21% w przypadku kluczowych usług)⁴³.

Rodzinom z dziećmi z województwa warmińsko-mazurskiego w największym stopniu brakuje:

- zajęć edukacyjnych dla rodziców,
- dodatkowych zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- zajęć dla dzieci z problemami w rozwoju emocjonalno-społecznym,
- psychoterapii dzieci i młodzieży,
- psychoterapii dorosłych,
- psychoterapii par,
- specjalistycznego wsparcia dzieci i ich rodziców z problemami rozwojowymi i niepełnosprawnością⁴⁴.

⁴² Badanie dotyczące sytuacji rodzin z dziećmi w województwie warmińsko-mazurskim i realizowanych na ich rzecz usług społecznych zrealizowane w ramach projektu „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur” dofinansowanego z Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027, Priorytet IV Spójność społeczna i zdrowie, Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus

⁴³ Tamże

⁴⁴ Badanie dotyczące sytuacji rodzin z dziećmi w województwie warmińsko-mazurskim i realizowanych na ich rzecz usług społecznych zrealizowane w ramach projektu „Spójna Polityka Społeczna Warmii i Mazur” dofinansowanego z Programu

W przypadku usług medycznych największe braki dotyczą usług z zakresu rehabilitacji i fizjoterapii, usług ortodontycznych oraz leczenia psychiatrycznego. W przypadku tego ostatniego z pomocy psychiatry nie mogło w ciągu ostatnich 2 lat skorzystać blisko 14,5 tys. rodzin, czyli co czwarta rodzina potrzebująca pomocy psychiatrycznej⁴⁵.

Zdecydowanie brakuje, w szczególności na wsiach i mniejszych miejscowościach, usług z zakresu instytucjonalnej opieki nad dzieckiem do lat 3 – żłobków, opiekunów dziennych, klubów malucha, opiekunek. Usługi edukacji przedszkolnej są dostępne niemal dla wszystkich rodzin z dziećmi⁴⁶.

Rodziny z dziećmi chciałyby mieć także większy niż dotychczas dostęp do usług z zakresu kultury, sportu i rekreacji⁴⁷.

Rekomendacje wynikające z diagnozy:

1. Profilaktyka i zapobieganie problemom opiekuńczo-wychowawczym.
2. Wzrost liczby specjalistów pracujących z rodziną, rodzicami (w szczególności dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami i/lub zagrożonych niepełnosprawnością).
3. Wprowadzanie badań w formie mobilnej dostępnych w terenie, w szczególności w mniejszych miejscowościach.
4. Rozwój form opieki nad dziećmi, poprzedzających rozpoczęcie edukacji szkolnej (głównie w mniejszych miejscowościach regionu, dedykowanych również dzieciom ze szczególnymi potrzebami i/lub z niepełnosprawnościami).
5. Objęcie kompleksowym, wysokiej jakości poradnictwem specjalistycznym dzieci przebywających w pieczy zastępczej.
6. Przygotowywanie wychowanków pieczy zastępczej do usamodzielnienia.
7. Promocja rodzicielstwa zastępczego, zmierzająca do pozyskania kandydatów na rodziców zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka.

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027, Priorytet IV Spójność społeczna i zdrowie, Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus

⁴⁵ Tamże

⁴⁶ Tamże

⁴⁷ Tamże

OBSZAR 2 – SENIORZY, ICH BLISCY I RODZINY

a) Charakterystyka grupy

- W województwie warmińsko-mazurskim, podobnie jak w całej Polsce, dostrzegane jest zjawisko starzenia się społeczeństwa. Spowodowane jest to niską liczbą urodzeń, wydłużaniem się przeciętnej długości trwania życia oraz ujemnym saldem migracji. W 2024 r. blisko 27,0% ogółu mieszkańców województwa miało ponad 60 lat (26,6% w Polsce).
- Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego w 2050 r. odsetek osób powyżej 60 r.ż. w województwie wyniesie 39,8% (37,4% w Polsce) i obok województwa świętokrzyskiego (41,6%), opolskiego (40,9%) oraz zachodniopomorskiego (39,8%), będzie jednym z wyższych na tle innych województw.
- Wskaźnik obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym w 2024 r. w poszczególnych powiatach województwa wyniósł między 34 a 47 osób, co oznacza, że na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało od 34 do 47 osób w wieku poprodukcyjnym. Według prognoz w 2050 r. będzie wynosił od 63 do 85 osób. W Polsce w 2024 r. wskaźnik ten wyniósł 40 osób, a do 2050 r. prognozowany jest jego wzrost do 66 osób.
- Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego do 2050 r. największy przyrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców, w porównaniu do 2024 r., dotyczyć będzie powiatów: elbląskiego – 15,0 p.p., nidzickiego – 14,7 p.p., bartoszyckiego – 14,3 p.p. oraz mrągowskiego – 14,2 p.p.
- W latach 2021-2024 odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w województwie wzrósł o 1,9 p.p. (z 21,9% do 23,8%). Jednocześnie zmniejszył się odsetek osób w wieku produkcyjnym o 1,1 p.p. (z 59,6% do 58,5%) oraz w wieku przedprodukcyjnym o 0,8 p.p. (z 18,5% do 17,7%). Według szacunków do 2050 r. odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wzrośnie do 35,9% (o 12,1 p.p.), z kolei w wieku produkcyjnym zmniejszy się do 49,6% (o 8,9 p.p.), a w wieku przedprodukcyjnym do 14,4% (o 3,3 p.p.).
- W 2024 r. wśród mieszkańców województwa w grupie wiekowej powyżej 60 r.ż. przeważali mieszkańcy miast. Było ich o 42,8% więcej niż mieszkańców wsi.
- W 2024 r., wśród mieszkańców województwa, w grupie wiekowej powyżej 60 r.ż. przeważały kobiety – co wskazuje na tzw. zjawisko „feminizacji starości”. Zjawisko to będzie się nasilać i w 2050 r. w grupie osób w wieku 60+ kobiety stanowią będą 55,8% (56,4% w Polsce).
- W województwie można dostrzec proces tzw. podwójnego demograficznego starzenia się, tj. wzrost, wśród osób starszych, udziału osób w wieku 80+. W 2024 r., w grupie osób w wieku poprodukcyjnym, osoby w wieku 80+ stanowiły 16,0%. Do 2050 r. prognozowany jest wzrost udziału tej grupy do 27,7% (w Polsce 26,4%). Z faktu, że 80-latków przybywa relatywnie szybciej niż wszystkich seniorów, wynika wzrost zapotrzebowania na świadczenia zdrowotne i opiekuńcze, różne formy wsparcia i potrzeba dostosowania warunków życia tej grupy ludności do ich zmieniających się możliwości⁴⁸.

⁴⁸ Błędowski P., Grodzicki T., Mossakowska M., Zdrojewski T. (red.), Badanie PolSenior2 pt. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem zostało sfinansowane w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020 ze środków otrzymanych od Ministerstwa Zdrowia. Gdański Uniwersytet Medyczny, Gdańsk 2021, str. 21.

Sytuacja życiowa/materialna osób starszych:

- Cechą charakterystyczną starości w Polsce jest jej singularyzacja, czyli prowadzenie jednoosobowych gospodarstw domowych przez osoby w wieku 60 lat i więcej. Główną przyczyną singularyzacji jest śmierć współmałżonka lub partnera życiowego. Według NSP 2021 województwo warmińsko-mazurskie zamieszkiwało 97 380 gospodarstw jednoosobowych, z czego 56 855 to gospodarstwa osób starszych, tj. po 60 r.ż. (58,4%). W porównaniu do 2011 r. liczba jednoosobowych gospodarstw domowych osób po 60 r.ż. zwiększyła się o 2092, tj. o 3,8%.
- Badania przeprowadzone przez naukowców z Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu na populacji 5 tys. osób w wieku 18-80 lat pokazały, że 68 proc. dorosłych Polaków odczuwa samotność, natomiast do izolacji społecznej przyznaje się 23 proc. ankietowanych. [...] Okazuje się, że osoby starsze, które odczuwają samotność, izolują się społecznie, nie stymulują się przez kontakty społeczne - częściej zapadają na choroby odczepne np. na alzheimera. Badania wykazują, że samotność i izolacja społeczna są czynnikami ryzyka rozwoju wielu chorób, a nawet jest to związane z większą śmiertelnością⁴⁹.
- W latach 2021-2024 widoczny jest wzrost liczby rozwodów wśród kobiet i wśród mężczyzn w wieku powyżej 50 lat (u mężczyzn wzrost o 13%, u kobiet o 18,6%).

Nazwa	50 i więcej							
	mężczyźni				kobiety			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	584	655	597	660	404	486	417	479

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd statystyczny

- Występowanie barier architektonicznych w środowisku zamieszkania deklarowała co dziesiąta osoba w wieku 60–64 lat, co piąta w wieku 75–79 lat, co czwarta osoba w wieku 80–84 lat, a w grupie wieku 85–89 lat odsetek osób deklarujących występowanie barier architektonicznych wynosił już 38%⁵⁰.
- W Polsce w 2023 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny przypadający na jedną osobę w gospodarstwach domowych złożonych wyłącznie z osób 60 lat i więcej wyniósł 3010 zł. W stosunku do roku poprzedniego wzrósł o 16,0%. Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w tych gospodarstwach domowych wyniosły 2077 zł i wzrosły w skali roku o 11,3%⁵¹.
- Podobnie jak w latach poprzednich, w 2023 r. podstawowym źródłem utrzymania gospodarstw domowych składających się wyłącznie z osób w wieku senioralnym były dochody ze świadczeń społecznych. W świadczeniach tych najwyższy udział miały emerytury i renty⁵².
- Dodatkowym źródłem dochodów osób starszych, w przypadku seniorów wymagających pomocy finansowej, były różnego rodzaju świadczenia pieniężne otrzymywane z pomocy społecznej. Podstawowe z nich to zasiłki stałe. W 2023 r. zmalała zarówno liczba seniorów korzystających z tego rodzaju wsparcia, jak i kwota wypłaconych im świadczeń. Z zasiłków stałych skorzystało 71,5 tys. osób w wieku 60 lat i więcej, z czego większość, podobnie jak w latach poprzednich, to seniorzy

⁴⁹ <https://www.umw.edu.pl/pl/aktualnosci/doskwiera-nam-przewlekla-samotnosc>, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu, Katedra Psychiatrii.

⁵⁰ Błędowski P., Grodzicki T., Mossakowska M., Zdrojewski T. (red.), Badanie PolSenior2 pt. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem zostało sfinansowane w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020 ze środków otrzymanych od Ministerstwa Zdrowia. Gdański Uniwersytet Medyczny, Gdańsk 2021, str. 911.

⁵¹ Sytuacja osób starszych w Polsce w 2023 r., Główny Urząd Statystyczny.

⁵² Tamże.

samotnie gospodarujący (88,4%). Wartość zasiłków stałych wypłaconych osobom starszym w 2023 r. wyniosła 369,9 mln zł, z czego 95,6% trafiło do seniorów w 1-osobowych gospodarstwach domowych⁵³.

- W 2023 r. zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w Polsce było 18,0% osób wieku 65 lat i więcej, czyli o 1,2 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. Szczególnie niekorzystnie pod tym względem sytuacja przedstawia się dla gospodarstw domowych składających się z jednej osoby dorosłej w wieku 65 lat lub więcej – w 2023 r. aż 40,5% tego typu gospodarstw domowych było zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, o 5,3 p.p. więcej niż w roku poprzednim⁵⁴.
- Z „Ogólnopolskiej diagnozy w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski” wynika, że niewielu seniorów ma dostęp do e-usług. Co trzecia osoba starsza korzysta z konsultacji online, teleporad zdrowotnych, psychologicznych itp. 11% seniorów ma dostęp do opieki zdrowotnej online, a 13% korzysta z teleopieki (opaska z alarmem). Co trzeci badany nie korzysta jednak z żadnego rozwiązania, a dostęp do Internetu lub smartfona deklaruje ponad 30% respondentów⁵⁵.
- Ponad połowa (56,6%) populacji polskich seniorów jest dotknięta wykluczeniem cyfrowym, utożsamianym z nieużywaniem Internetu, natomiast z Internetu w sprawach związanych ze zdrowiem nie korzysta blisko dwie trzecie seniorów (65,1%)⁵⁶.

Sytuacja zdrowotna:

- Według wyników z raportu „Ocena potrzeb w zakresie wsparcia dla Seniorów w Polsce” z przeprowadzonego badania opinii publicznej w 2024 r., aż 47% ankietowanych obawia się chorób i niedożywłości, około 50% badanych powyżej 65 r.ż. ocenia swój stan zdrowia na „przeciętny”, a aż 14% w przedziale wiekowym 65-79 lat stan zdrowia ocenia na „zły”. W grupie wiekowej 80+ odsetek ten wzrasta do 28%⁵⁷.
- W latach 2022-2024 w województwie działały tylko cztery poradnie geriatryczne, tj. w Dobrym Mieście, Elku, Olsztynie i Nowym Mieście Lubawskim. W 2021 r. działał jeden oddział psychogeriatryczny we Fromborku, a kolejny powstał w Olsztynie w 2023 r. Natomiast jedyny oddział geriatryczny utworzono w Nidzicy w 2022 r. Liczba lekarzy geriatrów wzrastała w latach 2021-2024, od 6 posiadających ukończoną specjalizację z geriatрії (w tym 2 aktywnych zawodowo) w 2021 r., do 9 lekarzy posiadających ukończoną specjalizację z geriatрії (w tym 5 aktywnych zawodowo) w 2024 r.
- Barięą w dostępności do usług społecznych na obszarach wiejskich jest bariera kadrowa, szczególnie w ochronie zdrowia - brak lekarzy specjalistów i fizjoterapeutów. Powodem może być "mniejsza atrakcyjność pracy w środowisku wiejskim z punktu widzenia rozwoju zawodowego w profesjach medycznych", a także "mniejszy popyt na usługi zdrowotne świadczone na zasadach komercyjnych". Problemem nie jest jednak brak lokali czy placówek ochrony zdrowia⁵⁸.

⁵³ Sytuacja osób starszych w Polsce w 2023 r., Główny Urząd Statystyczny.

⁵⁴ Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2023 r., Minister do spraw Polityki Senioralnej, Warszawa 2024r.

⁵⁵ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, str. 294.

⁵⁶ Błędowski P., Grodzicki T., Mossakowska M., Zdrojewski T. (red.), Badanie PolSenior2 pt. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem zostało sfinansowane w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020 ze środków otrzymanych od Ministerstwa Zdrowia. Gdański Uniwersytet Medyczny, Gdańsk 2021, str. 992.

⁵⁷ Raport z badania opinii publicznej, www.seniorapp.pl.

⁵⁸ Rzecznik Praw Obywatelskich, Raport: Dostępność usług społecznych dla osób starszych mieszkających w gminach wiejskich, Warszawa 2024

- W województwie warmińsko-mazurskim na jednego lekarza specjalistę w dziedzinie geriatrici przypada 11 081 mieszkańców w wieku 75 lat i więcej. Wskazuje to na potrzebę poprawy organizacji systemu opieki zdrowotnej w zakresie tworzenia nowych oddziałów i pododdziałów oraz poradni geriatricznych⁵⁹.
- Istotną funkcję w opiece nad osobami starszymi pełnią świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej. W Polsce jest to element systemu opieki zdrowotnej skierowany głównie do osób przewlekle chorych, z niepełnosprawnością lub w podeszłym wieku, które wymagają stałej lub długotrwałej pomocy w codziennym funkcjonowaniu⁶⁰.
- W Polsce u prawie 25% seniorów występują nasilające się z wiekiem objawy depresyjne. Wpływają one destrukcyjnie na zdrowie psychiczne, w tym również na funkcje poznawcze, a także na sprawność fizyczną czy rolę w społeczeństwie. Skutkuje to podążaniem w kierunku niepełnosprawności i rezygnacją z życia⁶¹.

Aktywność zawodowa/społeczna/edukacyjna:

- W latach 2021-2024 liczba osób aktywnych zawodowo po 50 r.ż. w województwie systematycznie wzrastała. Z danych udostępnionych przez Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że w 2024 r. liczba osób aktywnych zawodowo po 50 r.ż. wyniosła 187 tys. osób⁶².
- Seniorzy są grupą społeczną, która bardzo chętnie korzysta z oferty turystycznej i sportowo-rekreacyjnej w środowisku lokalnym. Spowodowane jest to przede wszystkim zwiększoną świadomością i potrzebą prowadzenia aktywnego i zdrowego trybu życia. Na terenie gmin i powiatów województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonują obiekty sportowo-rekreacyjne dostosowane do potrzeb osób starszych, a także szlaki piesze i rowerowe. Na przestrzeni ostatnich lat infrastruktura sportowo-rekreacyjna w województwie znacząco się powiększyła⁶³.
- Szczególną aktywnością w organizowaniu wydarzeń sportowo-rekreacyjnych, a także integracji społecznej seniorów wykazują się uniwersytety i akademie trzeciego wieku oraz inne organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych, których liczba, jak i liczba uczestników w ostatnich latach wzrasta⁶⁴.
- Gminne rady seniorów są przedstawicielstwem osób starszych jako grupy społecznej oraz wzmacniają rzecznicztwo interesów seniorów. W 2024 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowały 32 rady seniorów. Na szczeblu wojewódzkim w latach 2022-2024 funkcjonowała Społeczna Rada Seniorów Województwa Warmińsko-Mazurskiego, powołana Zarządzeniem Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego w październiku 2018 r. Pod koniec 2024 r. w miejsce Społecznej Rady Seniorów Województwa Warmińsko-Mazurskiego powołana została na III kadencję Warmińsko-Mazurska Rada Seniorów licząca 33 członków⁶⁵.
- W badaniu PIAAC udział osób w wieku od 25 do 65 lat deklarujących uczestnictwo w edukacji formalnej w Polsce to 2,3%. Różnice według wieku są bardzo wyraźne:

⁵⁹ Błędowski P., Grodzicki T., Mossakowska M., Zdrojewski T. (red.), Badanie PolSenior2 pt. Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem zostało sfinansowane w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020 ze środków otrzymanych od Ministerstwa Zdrowia. Gdański Uniwersytet Medyczny, Gdańsk 2021, str. 66-67.

⁶⁰ Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w Olsztynie.

⁶¹ Depresja u osób starszych – pozycja wariantowa, Psychiatria Spersonalizowana 2023; 2(4): 91–104.

⁶² Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych.

⁶³ Raport z monitoringu wdrażania w latach 2023-2024 programu „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2021-2027”, str. 47

⁶⁴ Tamże, str. 48

⁶⁵ Tamże, str. 37

udział w edukacji formalnej wynosi 7,0% w grupie 25–34 lat, ale spada do zaledwie 1,1% w grupie 35–54 lat i 0,3% w grupie 55–65 lat. Jeśli chodzi o edukację nieformalną to wyraźne różnice widoczne są w zależności od wieku: podczas gdy w grupie wiekowej 25–34 lata uczestniczy 25,9% osób, odsetek ten maleje wraz z wiekiem, osiągając jedynie 10,2% wśród osób powyżej 55. roku życia. U osób w wieku 55 lat i więcej prawdopodobieństwo bycia „edukacyjnie biernym” rośnie. Wzrost bierności edukacyjnej wśród najstarszych respondentów może być związany z przechodzeniem na emeryturę lub mniejszym zaangażowaniem w życie zawodowe, co prawdopodobnie zmniejsza motywację do dalszego kształcenia się⁶⁶.

- Wolontariat jest jedną z form wsparcia i jednocześnie aktywizacji osób starszych, która realizowana jest w województwie warmińsko-mazurskim. Wolontariat świadczony przez Seniorów to szereg realizowanych działań i inicjatyw. Liczba seniorów wolontariuszy w latach 2021–2024 wahała się w granicach około 2 tys.

b) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług

Z „Ogólnopolskiej diagnozy w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski” wynika, że dla seniorów najważniejszymi usługami potrzebnymi, aby zachować samodzielność życiową są usługi:

- rehabilitacji i fizjoterapii (38%),
- drobnych napraw domowych (37%),
- transportowe (30%)
- oraz pomoc w czynnościach domowych – przygotowywaniu posiłków, praniu, sprzątaniu, a także robieniu zakupów (29%).

Nieco rzadziej wskazywane potrzeby (21–26% badanych) to domowe wizyty lekarza i pielęgniarki, udział w wydarzeniach kulturalnych, wsparcie w załatwianiu spraw urzędowych, wsparcie psychologiczne w złym nastroju i w razie poczucia samotności oraz zapewnienie kontaktu z otoczeniem⁶⁷.

Niewielu seniorów ma dostęp do e-usług. Co trzecia osoba starsza korzysta z konsultacji online, teleporad zdrowotnych, psychologicznych itp. 11% seniorów ma dostęp do opieki zdrowotnej online, a 13% korzysta z teleopieki (opaska z alarmem). Co trzeci badany nie korzysta jednak z żadnego rozwiązania, a dostęp do Internetu lub smartfona deklaruje ponad 30% respondentów.

Pracownicy instytucji pomocy, realizujący wsparcie dla osób starszych, wśród usług które pozwolą osobom starszym pozostać dłużej w swoich środowiskach najczęściej wskazywali potrzebę rozwoju usług asystenckich (67%), specjalistyczne usługi opiekuńcze w środowisku (59%) oraz wsparcie w gospodarstwie domowym (57%). Aż 63% osób wskazało na konieczność rozwijania wsparcia sąsiedzkiego, a 51% – na teleopiekę⁶⁸.

⁶⁶ Sitek, M. (2025). Uczenie się dorosłych w Polsce. Raport tematyczny z badania PIAAC 2023. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

⁶⁷ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red)., Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, str. 283.

⁶⁸ Tamże, str. 289

Rekomendacje wynikające z diagnozy:

1. Rozszerzenie wsparcia dedykowanego osobom starszym w miejscu zamieszkania.
2. Zwiększenie liczby podmiotów/miejsc świadczących usługi aktywizacyjne na rzecz osób starszych, funkcjonujących w środowisku lokalnym.
3. Poprawa infrastruktury mieszkaniowej/warunków mieszkaniowych, przestrzeń przyjazna seniorom.
4. Rozszerzenie oferty placówek całodobowych służącej procesowi deinstytucjonalizacji i otwarcie ich na środowisko lokalne w celu zaspokajania potrzeb jego mieszkańców.
5. Wsparcie procesu usamodzielniania osób przebywających w placówkach całodobowych oraz wsparcie działań, które zapobiegać będą umieszczaniu osób wymagających wsparcia w placówkach całodobowych długoterminowych.
6. Niwelowanie wykluczenia cyfrowego osób starszych.
7. Rozwój usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę, w szczególności w zakresie świadczenia usług opiekuńczych i bytowych – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.
8. Rozwój i wsparcie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.

OBSZAR 3 – OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI, ICH BLISCY I RODZINY

a) Charakterystyka grupy

- W 2021 r. według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań teren województwa warmińsko-mazurskiego zamieszkiwały ogółem 209 203 osoby z niepełnosprawnością, co stanowiło 15,2% ogółu społeczeństwa regionu. Plasuje to województwo warmińsko-mazurskie na 5 miejscu pod względem odsetka osób z niepełnosprawnością. W Polsce kształtuje się on na poziomie 14,4%.
- Z ogólnej liczby osób z niepełnosprawnościami w województwie 69,3% to osoby niepełnosprawne prawnie, 30,7% to osoby niepełnosprawne tylko biologicznie⁶⁹.
- W 2021 r. liczba osób z niepełnosprawnościami w wieku poprodukcyjnym wyniosła 111 390 (53,2%), w wieku produkcyjnym – 85 519 (40,9%), z kolei w wieku przedprodukcyjnym – 12 294 (5,9%)⁷⁰.
- Odsetek osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących miasta w ogóle osób z niepełnosprawnościami wyniósł w 2021 r. – 61,7%, z kolei zamieszkujących obszary wiejskie – 38,3%⁷¹.
- Odsetek osób z niepełnosprawnościami o stopniu znacznym w ogóle osób z niepełnosprawnościami w 2021 r. wyniósł 28,6%, o stopniu umiarkowanym – 41,3%, o stopniu lekkim – 23,3%, z kolei w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności – 6,8%⁷².
- Z informacji uzyskanych z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, że w latach 2021-2024 liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydawanych przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności w województwie warmińsko-mazurskim systematycznie rośnie (w 2021 r. – 28 462 orzeczenia dla osób pow. 16 r.ż. i 3792 do 16 r.ż.; w 2024 r. – 31 606 orzeczeń dla osób pow. 16 r.ż. i 4583 do 16 r.ż.).
- Na podstawie przeprowadzonego w 2024 r. przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych badania potrzeb osób niepełnosprawnych (badanie objęło grupę liczącą około 2,5 miliona, czyli osoby niepełnosprawne (prawnie) w znacznym lub umiarkowanym stopniu) stwierdzono stały wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami, w tym proces feminizacji tej społeczności⁷³.
- Kluczowe potrzeby osób z niepełnosprawnościami wśród ankietowanych według badania ilościowego to: rehabilitacja (37,2%), komunikacja (30,5%), praca (27,6%), czas wolny (26,8%), integracja (26,7%), mieszkalnictwo (25,9%), informacja (21,2%) oraz edukacja (19,6%)⁷⁴.
- Kwestie finansowe stanowią jedno z kluczowych wyzwań dla gospodarstw domowych, w których funkcjonują osoby z niepełnosprawnościami. W 2024 r., tylko 6,1% gospodarstw domowych stać było na wszystkie wydatki, tj. żywnościowe, transportowe, odzieżowe, lekarstwa, rozrywkę, kulturę, wypoczynek, edukację, rehabilitację czy prywatne wizyty lekarskie. Ponadto wśród osób z niepełnosprawnościami tylko 15,5% mogło bez problemu oszczędzać, a co czwarty respondent odkładał pieniądze z trudnością. Z danych ilościowych wynika również, że około 45% gospodarstw

⁶⁹ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, Główny Urząd Statystyczny

⁷⁰ Tamże

⁷¹ Tamże

⁷² Tamże

⁷³ RAPORT KOŃCOWY badania potrzeb osób niepełnosprawnych w Polsce – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

⁷⁴ Tamże

domowych miało zobowiązania kredytowe, z czego 27,5% nie mogło zachować płynności finansowej w tym zakresie, tj. nie wystarczało na ratę kredytu lub spłatę pożyczki⁷⁵.

Aktywność zawodowa:

- W latach 2021-2024 liczba osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim w wieku aktywności zawodowej (16 lat i więcej) oraz liczba tych osób biernych zawodowo wynosiła odpowiednio:

Wyszczególnienie	2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %
Liczba osób z niepełnosprawnościami w wieku aktywności zawodowej (16 lat i więcej)	116 tys.	106 tys.	-10 tys.	-8,62%
Liczba osób z niepełnosprawnościami aktywnych zawodowo pracujących	18 tys.	15 tys.	-3 tys.	-11,66%
Liczba osób z niepełnosprawnościami biernych zawodowo	98 tys.	90 tys.	-8 tys.	-8,16%
Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami	15,3,%	14,2%	-1,1p.p.	-
Współczynnik aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami	16,1%	15,1%	-1 p.p.	-

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), Główny Urząd Statystyczny

- W 2024 r., według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, zarejestrowanych było 2530 bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami (o 969 mniej w porównaniu do 2021 r.). Największą grupę spośród nich stanowiły osoby w wieku 50-59 lat (936), a następnie w wieku 40-49 lat (626). 66% zarejestrowanych bezrobotnych to osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, gimnazjalnym lub niższym. Na koniec 2024 r. w województwie zarejestrowane były 293 osoby z niepełnosprawnością poszukujące pracy i niepozostające w zatrudnieniu.
- Spada liczba osób zatrudnionych zarówno na otwartym rynku pracy, jak i chronionym, których wynagrodzenia zostały dofinansowane w ramach Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji (SODiR). W 2024 r. zatrudnione były 9874 osoby z niepełnosprawnościami, w tym: 6381 osób na otwartym rynku pracy (spadek o 13,4% w porównaniu do 2021 r.) i 3493 osoby na chronionym rynku pracy (spadek o 18,8% w stosunku do 2021 r.).
- Z roku na rok zmniejsza się liczba Zakładów Pracy Chronionej i zatrudnionych w nich osób z niepełnosprawnościami, co obrazuje poniższa tabela:

Wyszczególnienie	2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %
Liczba ZPCH	35	24	-11	-31,43%
Liczba osób ogółem zatrudnionych w ZPCH	3546	2051	-1495	-42,16%
Liczba osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w ZPCH	2844	1588	-1256	-44,16%
Udział osób z niepełnosprawnościami w zatrudnieniu w ZPCH	80%	77%	- 3 p.p.	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie

⁷⁵ RAPORT KOŃCOWY badania potrzeb osób niepełnosprawnych w Polsce – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

b) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług

Z „Ogólnopolskiej diagnozy w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski” wynika, że w przypadku osób z niepełnosprawnościami - odbiorców wsparcia całodobowego, wśród najważniejszych potrzeb dominują (powyżej 50% wskazań) usługi związane z szeroko pojętym prowadzeniem gospodarstwa domowego:

- drobne naprawy w domu,
- transport,
- pomoc w codziennych czynnościach domowych (przygotowywanie posiłków, sprzątanie itp.),
- wsparcie w sprawach urzędowych,
- przygotowywanie i przypominanie o zażywaniu leków⁷⁶.

W strukturze świadczonych przez realizatorów usług dla osób z niepełnosprawnościami dominują z kolei usługi opiekuńcze (70% jednostek), wsparcie psychologiczne (53%), terapia zajęciowa (47%), usługi asystenckie (44%). Na usługi wsparcia w postaci mieszkań wspomaganych/ treningowych wskazało tylko 8% ankietowanych. 25-30% jednostek świadczyło usługi opieki wytchnieniowej, usługi wspomagające, usługi integracji społecznej, usługi transportowe i fizjoterapeutyczne. 25% podmiotów – usługi teleopieki. Niewielki odsetek jednostek wskazał na innowacyjne metody wsparcia osób z niepełnosprawnościami, które umożliwiają pozostanie w miejscu zamieszkania, jak, np. Kręgi Wsparcia (4%) czy trener zawodu⁷⁷.

Rekomendacje wynikające z diagnozy

1. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania oraz utrzymanie ich samodzielności.
2. Rozwój dostępności stałych usług rehabilitacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami, w szczególności w środowisku lokalnym.
3. Rozwój i koordynacja usług aktywizujących społecznie i zawodowo w powiązaniu z procesem deinstytucjonalizacji.
4. Rozwój usług usamodzielniających niepełnosprawnych mieszkańców placówek całodobowych oraz zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.
5. Tworzenie centrów komunikacji dla osób z niepełnosprawnościami.
6. Wdrażanie mechanizmów wspieranego podejmowania decyzji.

⁷⁶ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, str. 234.

⁷⁷ Tamże, str. 238-239.

OBSZAR 4 – OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO, ICH BLISCY I RODZINY

a) Charakterystyka grupy

- Kompleksowe badania w obszarze zdrowia psychicznego (EZOP II, 2021) wskazują, że w Polsce nawet ok. 26,4% populacji dorosłych oraz ponad 13% dzieci i młodzieży niepełnoletniej może w swoim życiu doświadczyć różnych zaburzeń psychicznych. Oznacza to, że wiele rodzin może być bezpośrednio dotkniętych kryzysem zdrowia psychicznego najbliższych⁷⁸.
- Głównym powodem poszukiwania wsparcia są zaburzenia i choroby psychiczne, m.in.: depresja i zaburzenia lękowe. Inne powody to kryzys psychiczny wskutek nieszczęśliwego wypadku oraz zaburzenia ze spektrum autyzmu i niepełnosprawność intelektualna⁷⁹.
- Z informacji zawartych w Bazie Analiz Systemowych i Wdrożeniowych Ministerstwa Zdrowia wynika, że w 2024 r. w województwie warmińsko-mazurskim, ze względu na zaburzenia psychiczne, leczonych było 52 167 osób dorosłych (o 1518 osób więcej niż w 2021 r.), z czego kobiety stanowiły 55%⁸⁰.
- Wśród osób dorosłych leczonych ze względu na zaburzenia psychiczne, w 2024 r. największą grupę stanowiły osoby powyżej 60 r.ż. (32%) oraz w wieku 40-49 lat (22%). W latach 2021-2024 największy przyrost pacjentów obejmował osoby w wieku 18-29 lat (13,4%) oraz pow. 60 r.ż. (6,6%). O 9% zmniejszyła się z kolei liczba pacjentów w wieku 30-39 lat⁸¹.
- Osoby dorosłe, u których stwierdzono zaburzenia psychiczne, najczęściej leczone były ze względu na: zaburzenia lękowe (20 242 osoby), uzależnienia (10 406 osób), zaburzenia organiczne (7463 osoby) oraz zaburzenia nastroju (7294 osoby)⁸².
- W 2024 r. liczba dzieci leczonych ze względu na zaburzenia psychiczne w województwie wyniosła 11 742, tj. o 3450 więcej w porównaniu do 2021 r.⁸³
- W latach 2021-2024 wśród dzieci największy przyrost obejmował pacjentów w wieku 12-17 lat (46,3%) oraz w wieku 6-11 lat (44,7%)⁸⁴.
- Dzieci, u których stwierdzono zaburzenia psychiczne leczone były najczęściej w zakresie pozostałych zaburzeń psychicznych u dzieci i młodzieży (5799 osób), zaburzeń nerwicowych związanych ze stresem i postacią somatyczną (3789 osób) i całościowych zaburzeń rozwojowych (2644 osoby)⁸⁵.
- Według danych NFZ obłożenie łóżek w oddziałach psychiatrycznych w 2023 r. wyniosło 86,9%, a w okresie od stycznia do października 2024 r.: 86%. Z uwagi na strukturę ludności w województwie oraz proces starzenia się społeczeństwa, wzrastać będzie zapotrzebowanie na psychogeriatricę.
- Szczególnie trudna sytuacja dotyczy opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży. Z powodu braku placówek i zbyt małej liczby psychiatrów (tylko 16 na ponad 239 tys. dzieci i młodzieży w województwie warmińsko-mazurskim w 2024 r.), w większości

⁷⁸ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red)., Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, str. 256

⁷⁹ Tamże, str. 256

⁸⁰ <https://basiw.mz.gov.pl/>, dostęp 22.09.2025 r.

⁸¹ Tamże

⁸² Tamże

⁸³ Tamże

⁸⁴ Tamże

⁸⁵ Tamże

powiatów korzystają one z placówek dla dorosłych lub w ogóle nie korzystają z pomocy.

- Zaburzenia zdrowia psychicznego sprawiają, że coraz większa liczba dzieci i młodzieży podejmuje próby samobójcze, przy czym Polska należy do krajów znajdujących się w czołówce państw, w których odnotowuje się najwyższy odsetek samobójstw wśród młodych osób (w 2024 r. odnotowano 2181 przypadków zamachów samobójczych osób do 18 roku życia, z czego 127 zakończonych śmiercią).
- W szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w województwie warmińsko-mazurskim, odpowiednio 18% i 27 % uczniów zadeklarowało, że, co najmniej raz podjęło próbę samobójczą⁸⁶.
- Rośnie liczba młodych osób doświadczających problemów z dobrostanem psychicznym: zaburzenia lękowe (29% uczniów szkół podstawowych i 47% uczniów szkół ponadpodstawowych), samookaleczanie się (18% uczniów szkół podstawowych i 23% uczniów szkół ponadpodstawowych), zaburzenia odżywiania (21% uczniów szkół podstawowych, 34% uczniów szkół ponadpodstawowych)⁸⁷.
- 31% uczniów szkół podstawowych oraz 59% uczniów szkół ponadpodstawowych w województwie warmińsko-mazurskim uważa, że ich rówieśnicy są narażeni na kryzysy psychiczne. Dla kontrastu – jedynie 18% nauczycieli obawia się, że uczniowie są narażeni na kryzysy psychiczne⁸⁸.
- Dwóch na trzech uczniów szkół podstawowych oraz połowa uczniów szkół ponadpodstawowych w województwie nie umie samodzielnie nawiązać kontaktu ze specjalistami oferującymi wsparcie w kryzysie psychicznym bądź nie wie, czy potrafiłaby ten kontakt nawiązać⁸⁹.
- Do trudności najczęściej występujących w środowisku rówieśniczym w opinii uczniów z warmińsko-mazurskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych należą: nadużywanie Internetu i mediów społecznościowych (uważa tak: 57% uczniów szkół podstawowych i 71% uczniów szkół ponadpodstawowych), a w przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych także: palenie papierosów, w tym elektronicznych (uważa tak: 88%) i picie alkoholu (uważa tak: 76%).
- W 2023 r. 22% uczniów szkół podstawowych oraz 19% uczniów szkół ponadpodstawowych w województwie doświadczyło cyberprzemocy, w tym wyśmiewania przy pomocy Internetu.
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przy współpracy samorządów powiatowych opracowuje „Przewodnik dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin w województwie warmińsko-mazurskim”, który ma na celu przekazanie aktualnych informacji o dostępnej pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin na terenie województwa. Dane zostały usystematyzowane ze względu na zakres świadczonej pomocy z podziałem na powiaty, zestawione alfabetycznie, obejmując:
 - zakres usług opiekuńczych,
 - usługi opiekuńcze, zasiłki i pomoc poza miejscem zamieszkania,
 - pomoc rentową,
 - orzecznictwo pozarentowe,

⁸⁶ „Diagnoza stanu psychicznego dzieci i młodzieży szkół podstawowych i średnich województwa warmińsko-mazurskiego”, 2023 r.

⁸⁷ Tamże

⁸⁸ Tamże

⁸⁹ Tamże

- pomoc psychiatryczną, psychologiczną, psychoterapeutyczną,
- pomoc w zakresie aktywizacji zawodowej,
- pomoc w stanach kryzysu psychicznego.

b) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług

Z „Ogólnopolskiej diagnozy w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski” wynika, że dla opiekunów osób korzystających ze wsparcia w kryzysie psychicznym najważniejszymi usługami, które pozwoliłyby uniknąć pobytu w placówce całodobowej i zapewnić odpowiednie wsparcie w domu jest:

- opieka wytchnieniowa (48% wskazań),
- wsparcie psychologiczne w samotności i złym nastroju (43% wskazań)
- domowe wizyty lekarza i pielęgniarki (23%)⁹⁰.

Według pracowników placówek największe potrzeby w zakresie rozwijania usług istnieją w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych w środowisku (69% wskazań) oraz usług asystenta osobistego i rehabilitacji społecznej (65%). Inne często wskazywane potrzeby to zapewnienie opieki wytchnieniowej dla opiekunów (63%) oraz zajęcia integracji i reintegracji społecznej (61%)⁹¹.

Rekomendacje wynikające z diagnozy

1. Wsparcie osób z w kryzysie zdrowia psychicznego w miejscu zamieszkania.
2. Realizacja programów usamodzielniających i prozatrudnieniowych.
3. Wsparcie rodzin pełniących funkcje opiekuńcze nad osobami w kryzysie zdrowia psychicznego.
4. Rozwój dziennych i mobilnych form wsparcia.
5. Deinstytucjonalizacja świadczenia usług zdrowotnych, w tym środowiskowych form opieki dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego.
6. Zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.
7. Zwiększenie dostępności specjalistycznej pomocy w zakresie zdrowia psychicznego.
8. Upowszechnianie wiedzy o kryzysach psychicznych oraz możliwościach wsparcia dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym o usługach psychologicznych, psychiatrycznych, terapii.

⁹⁰ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red)., Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, str. 264

⁹¹ Tamże, str. 259

OBSZAR 5 – OSOBY W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONE BEZDOMNOŚCIĄ

a) Charakterystyka grupy

- W latach 2021-2024 zaobserwować można wzrost o 10,2% liczby osób w kryzysie bezdomności (z 1166 w 2021 r. do 1285 w 2024 r.), wśród których zdecydowaną większość stanowią mężczyźni (1109 w 2024 r. – o 6,4% więcej w stosunku do 2021 r.).
- W latach 2021-2024 wzrosła liczba kobiet w kryzysie bezdomności – o 48,2%. W 2024 r. w województwie odnotowano 7 dzieci pozostających w kryzysie bezdomności, przebywających z matkami w placówkach; dla porównania w 2021 r. było to 10 dzieci.
- Większość osób w kryzysie bezdomności legitymuje się wykształceniem podstawowym (51,6% w 2024 r.) oraz zawodowym (36,9% w 2024 r.), a znikoma wykształceniem wyższym (na przestrzeni 2021-2024 liczba ta wahała się w granicach 8-11 osób). Najliczniejszą grupę osób będących w kryzysie bezdomności stanowiły osoby powyżej 50 r.ż. (63% w 2024 r.).
- Wśród osób w kryzysie bezdomności z województwa warmińsko-mazurskiego, najliczniejszą grupę stanowią osoby pozostające w kryzysie bezdomności do 2 lat – 28%. Kolejna grupa to osoby w kryzysie bezdomności od 2 do 5 lat – 22,3%, od 5 do 10 lat – 21,8%, a od 10 do 20 lat – 20,0%. Osoby będące w kryzysie bezdomności powyżej 20 lat stanowią 7,9% badanych⁹².
- Analizując liczbę osób w kryzysie bezdomności w poszczególnych gminach województwa można zauważyć, że najwięcej z nich przebywa w środowiskach miejskich, tj. Elblągu (132 osoby), Olsztynie (73 osoby), Iławie (52 osoby), Bartoszycach (36 osób), czy też Ostródzie (35 osób).
- Najczęściej wskazywanymi przez ośrodki pomocy społecznej przyczynami bezdomności jest: alkoholizm oraz choroba. Trzeba zaznaczyć, że rzadko jedna przyczyna jest powodem bezdomności. Przyczyny te bardzo często wzajemnie się warunkują i przeplatają.
- W ostatnich latach zmienia się profil osób w kryzysie bezdomności. Główne trendy to: wzrost liczby młodych bezdomnych, w tym wychowanków pieczy zastępczej i osób po opuszczeniu zakładów karnych, pogarszający się stan zdrowia zarówno młodszych, jak i starszych odbiorców wsparcia, wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi, wchodzenie w bezdomność osób powracających z migracji zarobkowych, starzenie się populacji bezdomnych⁹³.
- Główne przyczyny zagrożenia zjawiskiem bezdomności młodzieży i młodych dorosłych to m.in.: długotrwałe przebywanie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i innych, brak możliwości powrotu do domu rodzinnego, pozostawanie w środowisku rodzinnym dotkniętym negatywnymi zjawiskami i problemami społecznymi, uzależnienia (w szczególności od środków psychoaktywnych), nadreprezentacja problemów (niepełnosprawność, zaburzenia zdrowia psychicznego, niedojrzałość emocjonalna, uzależnienia), brak realizowanych programów usamodzielniających dla wychowanków pieczy zastępczej, ośrodków wychowawczych, ośrodków socjoterapii, zakładów poprawczych, brak asystentów usamodzielnienia, niewystarczające wsparcie świadczeniami (pieniężnymi, rzeczowymi) usamodzielnianych, brak programów

⁹² Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - w 2024 r. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zwróciło się do wszystkich Wojewódów z prośbą o koordynację działań związanych z przeprowadzeniem badania liczby osób w kryzysie bezdomności we wszystkich województwach. Badanie zostało przeprowadzone w nocy z 28 na 29 lutego 2024 r.

⁹³ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, str. 305-306

mieszkaniowych o charakterze treningowym dla opuszczających pieczę zastępczą i placówki⁹⁴.

- Indywidualne programy wychodzenia z bezdomności – w 2024 r. realizowano 22 programy (o 15 mniej niż w 2021 r.). W ramach realizowanych programów 6 osób podjęło terapię lub leczenie, 3 osoby podjęły zatrudnienie, 5 wyszło z kryzysu bezdomności (ukończyło pozytywnie realizację projektu).
- Kontrakt socjalny – w 2024 r. 622 osoby zostały objęte kontraktem socjalnym (wzrost o 23,7% w porównaniu z 2021 r.).
- W województwie warmińsko-mazurskim, w latach 2022-2024⁹⁵, wysokość zaległości w opłatach za mieszkania z zasobów spółdzielni mieszkaniowych, zakładów pracy, osób fizycznych w budynkach objętych wspólnotami mieszkaniowymi, товариств будownицтва społecznego (TBS), innych podmiotów, Skarbu Państwa wzrosła z 70 534,4 tys. zł do 90 266,9 tys. zł (o 28%), z kolei zaległości w opłatach za mieszkania w zasobach gminnych z 174 394,8 tys. zł do 190 422,3 tys. zł (o 9,2%).
- Liczba toczących się w sądzie postępowań eksmisyjnych z powodu zaległości w opłatach za mieszkanie w latach 2022-2024⁹⁶ wzrosła z 339 do 436 (o 28,6%), liczba orzeczonych przez sąd eksmisji z kolei ze 116 do 179 (o 54,3%).

b) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług

Wsparcie jakiego oczekują osoby w kryzysie bezdomności z województwa to przede wszystkim schronienie (38,1%) oraz wsparcie żywnościowe (34,1%). Co trzecia osoba biorąca udział w Ogólnopolskim badaniu liczby osób bezdomnych wskazała na mieszkanie, z kolei co czwarta na pomoc finansową⁹⁷.

Najważniejsze bariery utrudniające wyjście z bezdomności i możliwość samodzielnego życia zdaniem respondentów „Ogólnopolskiej diagnozy w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski” to: niemożność podjęcia pracy, zadłużenie, wysokie koszty utrzymania i ceny najmu mieszkania na wolnym rynku, brak dostępności mieszkań lub długi czas oczekiwania na mieszkanie z zasobów komunalnych, nieprzystosowanie mieszkań do możliwości zamieszkania w nich, zły stan zdrowia wiążący się z koniecznością zapewnienia usług opiekuńczych, problemy osobowościowe, psychiczne i uzależniania, obawa przed niemożnością utrzymania trzeźwości po opuszczeniu placówki, zerwane więzi i brak kontaktów z bliskimi, wyuczona bezradność⁹⁸.

Z „Ogólnopolskiej diagnozy w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski” wynika, że zdaniem 69% badanych pracowników instytucji realizujących wsparcie w obszarze bezdomności, największe deficyty dotyczą mieszkań treningowych, wspomaganych i innych rozwiązań mieszkaniowych. Według 37% respondentów za mało dostępne jest wsparcie psychologa i terapeuty uzależnień. Na deficyt wolontariuszy wskazało 31% badanych, na brak streetworkerów – 30%. Mocno odczuwalny jest także deficyt usług opiekuńczych⁹⁹.

⁹⁴ Piotr Olech, Jakub Wilczek (red), Ogólnopolski model świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług wsparcia osobom w kryzysie bezdomności i osobom zagrożonym bezdomnością, Ogólnopolska Federacja na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności, Zabrze 2025, str. 38-39

⁹⁵ Brak danych za 2021 r.

⁹⁶ Brak danych za 2021 r.

⁹⁷ Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych - w 2024 r. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zwróciło się do wszystkich Województw z prośbą o koordynację działań związanych z przeprowadzeniem badania liczby osób w kryzysie bezdomności we wszystkich województwach. Badanie zostało przeprowadzone w nocy z 28 na 29 lutego 2024 r.

⁹⁸ Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, str. 308

⁹⁹ Tamże, str. 312

Rekomendacje wynikające z diagnozy

1. Realizacja działań profilaktycznych rozumianych jako zapobieganie bezdomności, a także przeciwdziałanie umieszczaniu w instytucjach i długoterminowemu pobytowi w nich.
2. Rozwój usług mieszkaniowych dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.
3. Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych w środowisku.
4. Wsparcie placówek w transformacji i rozwoju zdeinstytucjonalizowanych usług.

OBSZAR 6 – MIGRANCY, OBYWATELE PAŃSTW TRZECICH

a) Charakterystyka grupy

- W 2021 r., według danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 Głównego Urzędu Statystycznego, w Polsce przebywało 1 433 779 imigrantów, najwięcej w województwie mazowieckim (25,5%), wielkopolskim (11,5%) oraz dolnośląskim (10,9%), najmniej z kolei w województwach: świętokrzyskim (1,1%) i warmińsko-mazurskim (1,5%).
- Wśród imigrantów przebywających na terenie Polski ponad 77% pochodziło z Europy (6% z krajów UE, a 94% z pozostałych krajów Europy).
- W województwie warmińsko-mazurskim w tym czasie przebywało 21 126 imigrantów, w tym 1077 osób z krajów UE (5,1%) i 20 049 (94,9%) z krajów spoza UE (w tym 15 352 z krajów Europy – 76,6%).
- Wśród imigrantów zdecydowaną większość stanowią mężczyźni - 13 450 (63,7%)¹⁰⁰.
- 94,1% imigrantów stanowią osoby w wieku produkcyjnym, 3,3% osoby w wieku poprodukcyjnym, natomiast 2,5% w wieku przedprodukcyjnym¹⁰¹.
- Liczba osób, które posiadają ważne dokumenty potwierdzające prawo pobytu na terytorium RP wydane przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego w 2024 r. wyniosła 11 636, tj. o 7142 więcej niż w 2021 r. (o 61,4%). Zdecydowanie największą grupę stanowią obywatele Ukrainy (6465 osób), a w dalszej kolejności Białorusi (1206 osób), Bangladeszu (820 osób) i Gruzji (453 osoby)¹⁰².
- Biorąc pod uwagę wiek obcokrajowców najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 20-39 lat – 51,3% (5972 osoby) oraz 40-59 lat – 33,9% (3944 osoby). Osoby starsze, w wieku 60+ stanowiły – 4,6% (532 osoby). Mężczyźni stanowili 60% (6971 osób)¹⁰³.

Aktywność zawodowa:

- Na koniec 2024 r. w ewidencji urzędów pracy figurowało 591 obcokrajowców (180 w 2021 r.), z czego 279 posiadało status bezrobotnego (87 w 2021 r.)¹⁰⁴.
- Znaczny wzrost liczby cudzoziemców zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy widoczny jest od 2022 r. i wiąże się z wybuchem wojny oraz napływem uchodźców z Ukrainy. Ogółem od 24 lutego 2022 r., w województwie zarejestrowało się 3898 obywateli tego kraju (2,6% ogółu rejestrujących się w Polsce). Najwięcej w PUP w Elblągu – 13,1%, Ostródzie – 9,1%, Olsztynie (MUP) – 8,4% i Mrągowie – 8,1%¹⁰⁵.
- Wśród rejestrujących się obywateli Ukrainy: dominowały kobiety (86,5%), osoby w wieku 35 – 44 lata (37,5%), 46,0% zarejestrowało się jako osoby bez wykształcenia, a 43,1% zostało zakwalifikowanych jako osoby bez zawodu. Ten stosunkowo wysoki odsetek osób może być spowodowany trudnościami w udokumentowaniu zdobytego wykształcenia¹⁰⁶.
- Według stanu na koniec grudnia 2024 r. w ewidencji urzędów pracy w regionie pozostaje nadal 225 obywateli Ukrainy, z czego 214 posiada status osoby bezrobotnej.

¹⁰⁰ Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, Główny Urząd Statystyczny

¹⁰¹ Tamże

¹⁰² <https://migracje.gov.pl/statystyki/zakres/polska/>, dostęp 9.09.2025 r.

¹⁰³ Tamże

¹⁰⁴ Ocena sytuacji na rynku pracy i realizacji zadań w zakresie polityki rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2024 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

¹⁰⁵ Tamże

¹⁰⁶ Tamże

Najwięcej uchodźców figuruje w ewidencji PUP w Ostródzie – 38 osób (16,9% ogółu w województwie) i PUP w Elblągu - 26 osób (11,6%).

- W 2024 r. w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano 6109 oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi. W stosunku do 2023 r. liczba wydanych oświadczeń zmniejszyła się - spadek o blisko 36,5% (o 3513 oświadczeń)¹⁰⁷.
- W 2024 r. wydano 447 zezwoleń na pracę sezonową, tj. o 278 (164,5%) więcej niż w 2023 r.¹⁰⁸
- W 2024 r. Wojewoda Warmińsko-Mazurski wydał 2863 zezwolenia na pracę, o 16,1% (o 396) więcej niż w 2023 r. Grupą dominującą byli obywatele Bangladeszu, którzy otrzymali 15,2% ogółu zezwoleń. Kolejne, pod względem wielkości grupy, stanowili obywatele Filipin – 12,4%, Indii – 11,6% oraz Kazachstanu – 10,9%¹⁰⁹.
- Obywatele Ukrainy nawet po 2022 r., pozostają najczęściej zatrudnianą przez pracodawców grupą narodową. W 2024 r. 69,0% wydanych w naszym województwie dokumentów legalizujących pobyt cudzoziemców dotyczyło właśnie przedstawicieli tej narodowości¹¹⁰.

b) Potrzeby, rekomendacje i bariery w realizacji usług

Rekomendacje wynikające z diagnozy

1. Rozwój usług dla obywateli państw trzecich, w tym migrantów oraz wspieranie procesu dwustronnej integracji.
2. Zatrudnianie migrantów znających język polski w stopniu komunikatywnym do pracy w podmiotach opieki zdrowotnej i podmiotach/instytucjach świadczących usługi społeczne.
3. Profilaktyka/przeciwdziałanie zjawiskom zagrażającym migrantom.

¹⁰⁷ Ocena sytuacji na rynku pracy i realizacji zadań w zakresie polityki rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2024 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

¹⁰⁸ Tamże

¹⁰⁹ Tamże

¹¹⁰ Tamże

WYBRANE KOSZTY USŁUG, FINANSOWANIE, PROGRAMY CELOWE

WYBRANE KOSZTY:

Wyszczególnienie	Kwota w zł			
	2021	2024	Zmiana 2021-2024	
			różnica	różnica %
USŁUGI CAŁODOBOWE				
Pobyt dziecka w pieczy zastępczej	27 686 039	50 851 079	23 165 040	83,7
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek opiekuńczo-wychowawczych	52 280 522	82 157 248	29 876 726	57,1
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego	990 777	778 260	-212 517	-21,4
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania mieszkań treningowych/wspomaganych	1 075 188	1 686 371	611 183	56,8
Odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	94 930 713	153 011 068	58 080 355	61,2
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania domów pomocy społecznej	178 606 185	272 504 272	93 898 087	52,6
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania schronisk	4 206 577	3 794 350	-412 227	-9,8
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania noclegowni	848 912	2 054 810	1 205 898	142,1
USŁUGI ŚRODOWISKOWE				
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek wsparcia dziennego	6 553 455	9 707 132	3 153 677	48,1
Koszt usług opiekuńczych	44 101 915	53 870 551	9 768 636	22,2
Koszt specjalistycznych usług opiekuńczych	1 054 279	2 146 465	1 092 186	103,6
Koszt specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	5 535 018	6 715 704	1 180 686	21,3
Roczny koszt prowadzenia dziennych domów pomocy	11 153 717	18 539 370	7 385 653	66,2
Roczny koszt prowadzenia środowiskowych domów samopomocy	80 198 232	116 139 608	35 941 376	44,8

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego za dany rok

FINANSOWANIA USŁUG:

Programy rządowe

- **Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”** – uchwała nr 160 RM z 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. poz. 1250);
- **Fundusz Solidarnościowy** – ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1787): „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne”;
- **Program „Opieka wytchnieniowa”** - celem programu jest zapewnienie wsparcia członkom rodzin lub opiekunom sprawującym bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności w formie usługi opieki wytchnieniowej, zarówno w ramach pobytu dziennego, jak i pobytu całodobowego. W 2024 r. z programu skorzystało 47 gmin, wsparciem objęto 1168 osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,

dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz członków ich rodzin lub opiekunów (574 w 2021 r.).

- **Program „Opieka 75+”** – celem programu jest rozwój i poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób będących w wieku 75 lat i więcej. Program zakłada dofinansowanie kosztów realizacji usług opiekuńczych dla gmin liczących do 60 tys. mieszkańców. W 2024 r. 46 gmin realizowało program, a wsparciem objęto 1071 osób.
- **Program „Senior +”** - celem strategicznym programu jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym seniorów poprzez rozbudowę infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie miejsc w placówkach „Senior +” przy dofinansowaniu działań jednostek samorządu w rozwój na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior +” i Klubów „Senior +”. Na terenie województwa funkcjonuje łącznie 60 instytucji Senior+ na 1292 miejsca, w tym: 13 Dziennych Domów Senior+ na 383 miejsca oraz 47 Klubów Senior+ na 909 miejsc.
- **„Korpus wsparcia seniorów”** – adresowany do osób w wieku 60 lat i więcej, mających problemy z samodzielnym funkcjonowaniem ze względu na stan zdrowia, prowadzących samodzielne gospodarstwa domowe lub mieszkających z osobami bliskimi, które nie są w stanie zapewnić im wystarczającego wsparcia. To m.in. usługi teleopiekuńcze, w 2024 r. 48 gmin przystąpiło do programu, a wsparciem objęto 2249 osób.
- **Program „Posiłek w szkole i w domu - Moduł 2 dla osób dorosłych”** – program to inicjatywa wspierająca dożywianie osób starszych, niepełnosprawnych i potrzebujących w domach. Wszystkie gminy realizują program.
- **Program rozwoju rodzinnych domów pomocy** - jego najważniejszym celem jest poprawa dostępności usług opiekuńczych świadczonych w rodzinnych domach pomocy oraz rozwój tej formy wsparcia. Program adresowany jest do samorządów gminnych. Występuje w dwóch modułach: Moduł I zakłada dofinansowanie kosztów, jakie gminy ponoszą w związku z kierowaniem osób do rodzinnych domów pomocy (koszty pobytu osób w placówkach). Moduł II to dofinansowanie kosztów remontu lub zakupu wyposażenia w przypadku tworzenia nowego rodzinnego domu pomocy. W 2024 r. do programu przystąpiły 24 gminy, a wsparciem objęto 89 osób.
- **Program „Aktywni+”** – skierowany jest do organizacji sektora pozarządowego. W latach 2021-2024 realizowane były jego kolejne edycje. Jednym z priorytetów programu jest włączenie cyfrowe seniorów.
- **Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”** – głównym celem programu jest wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. W 2024 r. wsparciem objęto 2157 osób z orzeczeniem o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności (501 osób w 2021 r.), kwota dofinansowania w tym okresie wyniosła 32 525 tys. zł. (3 729 tys. zł w 2021 r.).
- **Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne”** – celem programu jest stworzenie warunków do niezależnego życia i funkcjonowania dorosłym osobom z niepełnosprawnościami. W 2024 r. 5 jednostek (powiat bartoszycki, powiat olecki, gmina miejska Kętrzyn, gmina Płoskinia, gmina Bisztynek) otrzymało dofinansowanie (w 2021 r. – 3 jednostki), a kwota dofinansowania wyniosła 4 720 tys. zł. (w 2021 r. – 3 887 tys. zł.).
- **Program „Aktywny samorząd”** – samorządy powiatowe wnioskuje o przekazanie środków z PFRON, na realizację zadań związanych z wyeliminowaniem lub

zmniejszeniem barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. W latach 2021-2024 wartość dofinansowania wzrosła o ponad 2 816 tys. zł (z 5 818 tys. zł do 8 634 tys. zł). W 2024 r. ze wsparcia skorzystały 4722 osoby z niepełnosprawnościami, dla porównania w 2021 r. – 1325 osób.

- **Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym**¹¹¹ – w ramach ww. Programu, z terenu województwa warmińsko–mazurskiego, w 2024 r. dofinansowanie uzyskały dwa podmioty, tj.: Caritas Archidiecezji Warmińskiej na kwotę 159 207,50 zł oraz Caritas Diecezji Ełckiej na kwotę 163 000,00 zł. Wsparciem objętych zostało 230 osób. Uzyskane środki finansowe przeznaczone zostały na prowadzenie działań interwencyjnych i aktywizujących skierowanych do osób w kryzysie bezdomności.
- 81% badanych osób w kryzysie bezdomności uważa, że dostęp do mieszkań treningowych i wspomaganych powinien być lepszy. Spośród osób przebywających w mieszkaniach wszyscy wskazali, że trudno byłoby im wyjść z bezdomności bez tej formy wsparcia. 69% badanych osób w kryzysie bezdomności wskazuje, że gminy powinny zapewnić więcej miejsc w schroniskach dla bezdomnych, a 67% – więcej miejsc w domach dla kobiet z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży¹¹². Dlatego warto promować takie projekty jak „**Housing first – najpierw mieszkanie**” – projekt zakłada wypracowanie nowej metody rozwiązywania problemu bezdomności, w szczególności w zakresie wsparcia osób doświadczających tego kryzysu, w osiągnięciu przez nich samodzielności i pokonaniu trudności. Założono likwidację placówek tymczasowych i zastąpienie ich formami mieszkalnictwa długoterminowego. Powyższy program może rozwiązać również szereg innych problemów, które nie dotyczą wyłącznie zjawiska bezdomności, jak chociażby brak mieszkań dla młodych dorosłych. W Polsce projekt realizowany jest m.in. przez Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta.
- Fundusz Dopłat – ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz.U. 2020 poz. 508 oraz z 2021 r. poz. 11 i 223).
- Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego
- Programy pilotażowe MZ
- Fundusz Medyczny MZ
- Programy celowe uruchamiane na potrzeby Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 r.; Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r.

¹¹¹ Od roku 2000 realizowane są systematycznie w Polsce kolejne edycje Programu resortowego pod ogólną nazwą „Bezdomność”, który ma charakter uzupełniający wobec ustawowych obowiązków samorządów gminnych w zakresie przeciwdziałania bezdomności, a także charakter wspierający działalność podmiotów uprawnionych, funkcjonujących w obszarze pomocy społecznej.

¹¹² Grewiński M., Lizut J., Rabiej P. (red.), Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski, ROPS Toruń / Uczelnia Korczaka, Elipsa, Warszawa 2024, str. 309

Fundusze celowe instytucji

- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; Program Samodzielność, Aktywność, Mobilność; Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe i inne celowe;
- Narodowy Fundusz Zdrowia, programy zdrowotne zgodnie z art. 48 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej;

Fundusze regionalne

- Budżet Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- Budżet państwa;
- **Otwarte konkursy ofert Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego:**
 - w latach 2021-2024 Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zlecał organizacjom pozarządowym w ramach otwartych konkursów ofert, zadania w ramach Priorytetu XIV Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym. Celem realizowanych zadań było: zwiększenie aktywnego udziału osób w wieku emerytalnym w życiu społecznym, kulturalnym oraz edukacyjnym.
 - ✓ W 2024 r. w **zakresie rozwoju kultury fizycznej** zlecono realizację 8 zadań na rzecz seniorów, m.in. w zakresie propagowania i promowania aktywności fizycznej, organizacji wojewódzkich imprez sportowo-rekreacyjnych oraz wspierania przygotowań i udziału wybitnych reprezentantów województwa przygotowujących się do mistrzostw świata i Europy w zawodach typu Masters i Weterani, w których uczestniczyło łącznie 557 osób (łączna kwota przekazanych dotacji to: 87 800 zł).
 - ✓ W 2024 r. w **zakresie edukacji, profilaktyki i promocji zdrowia publicznego** zrealizowano 11 zadań skierowanych do seniorów. Uczestniczyło w nich łącznie ok. 4300 osób. Przeznaczono dotacje w wysokości łącznie: 82 502 zł.
 - ✓ W 2024 r. w **zakresie pomocy społecznej** zlecono 5 zadań, w których uczestniczyło 452 osoby (łączna kwota dotacji: 86 665 zł).
 - ✓ W 2024 r. w **zakresie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego** zlecono 5 zadań angażujących seniorów, w których uczestniczyły łącznie 3383 osoby (łączna kwota przekazanych dotacji: 42 000 zł).
 - ✓ W 2024 r. w **zakresie rozwoju sektora pozarządowego** województwa warmińsko-mazurskiego zlecono 1 zadanie, w którym uczestniczyło 42 seniorów (kwota przekazanych dotacji to 7 000 zł)¹¹³.
 - Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2024 r., w ramach otwartego konkursu ofert dla organizacji pozarządowych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, przekazał między innymi dotacje w łącznej wysokości 50 000 zł na dofinansowanie 4 zadań wspierających osoby w kryzysie bezdomności, w tym m.in. na: wsparcie żywnościowe, funkcjonowanie jadalni oraz łaźni, a także usługi medyczno-pielęgniarskie dla osób w kryzysie bezdomności.

¹¹³ Sprawozdanie z realizacji Programu współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, lata 2021-2024.

- **Otwarte konkursy ofert Wojewody Warmińsko-Mazurskiego:**
 - dla organizacji pozarządowych na zadania z zakresu pomocy społecznej w obszarze wsparcia osób starszych pn. „Aktywizacja i przeciwdziałanie marginalizacji osób starszych”. W 2024 r. rozdysponowano 200 671,00 zł na realizację 7 projektów;
 - dodatkowo w latach 2023-2024 przeprowadzono konkurs ofert dla organizacji pozarządowych na realizację programu w obszarze pomocy i integracji społecznej pn. „Kompleksowe wsparcie dla osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej, w tym dotkniętych dysfunkcją i kryzysem”. Na dofinansowanie ww. działań dla organizacji pozarządowych ubiegających się o wsparcie przeznaczono z budżetu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego po 450 000,00 zł w 2023 i 2024 r. W ramach środków przeznaczonych na realizację zadania ostatecznie rozdysponowano te środki na realizację 15 projektów (2023 r.) oraz środki w łącznej kwocie 408 390,00 zł na realizację 12 projektów (2024 r.).
 - w ramach konkursu pn. „Pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością” w 2024 r. w dwóch edycjach - 7 organizacjom przyznano dotacje w wysokości 559 580 zł na realizację 11 zadań wspierających osoby w kryzysie bezdomności.

Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 (EFS+)

- **Działanie 7.8 Integracja obywateli państw trzecich na rynku pracy (FEWiM 2021-2027)** – działanie skierowane do obywateli państw trzecich, którzy przebywają w Polsce legalnie na podstawie dokumentów upoważniających do pobytu i pracy oraz deklarują podjęcie lub kontynuację zatrudnienia na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Szczególna uwaga zwrócona jest na osoby, które zostały objęte w Polsce ochroną czasową po agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Uczestnicy projektów mogą korzystać ze wsparcia, w zakresie aktywizacji zawodowej, dopasowanego do indywidualnych potrzeb. Oferowana pomoc może wynikać również ze specyficznych potrzeb cudzoziemców, jakim są np. nauka języka polskiego, wsparcie adaptacyjne czy formalno-prawne. W 2024 r., WUP w Olsztynie w Działaniu 7.8 podpisał 13 umów. Do końca 2024 r. udział w projektach rozpoczęło 27 osób. Docelowo wsparcie w ramach projektów otrzyma 811 osób¹¹⁴.
- **Działanie 9.3 Integracja obywateli państw trzecich w środowisku lokalnym (FEWiM 2021-2027)** - wsparcie ma na celu pomoc obywatelom państw trzecich oraz ich rodzinom w pełniejszym funkcjonowaniu społeczeństwie i przyspieszenie integracji z lokalną społecznością poprzez: usługi w obszarze społecznym, edukacyjnym, kulturalnym i zdrowotnym oraz inne usługi towarzyszące. W ramach ogłoszonego konkursu podpisano 52 umowy na łączną kwotę 41 512 105,81 zł. Docelowo wsparciem objęte miały zostać 4304 osoby. W trakcie realizacji projektów, 7 umów zostało rozwiązanych na wniosek Beneficjenta z powodu problemów z rekrutacją uczestników, z kolei 2 umowy zostały rozwiązane w wyniku stwierdzonych po kontroli nieprawidłowości¹¹⁵.
- **Działanie 9.4 Usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (FEWiM 2021-2027)** – projekty obejmujące integrację i zwiększenie dostępności oraz jakości usług społecznych kierowanych do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz ich opiekunów.

¹¹⁴ Ocena sytuacji na rynku pracy i realizacji zadań w zakresie polityki rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2024 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

¹¹⁵ Stan na 11.09.2025 r.

W ramach ogłoszonego konkursu podpisano 25 umów na łączną kwotę 19 572 198,58 zł. Docelowo wsparciem objętych zostanie 955 osób¹¹⁶.

- **Działanie 9.7 Usługi społeczne na rzecz rodzin i osób w kryzysie bezdomności (FEWiM 2021-2027):**
 - w zakresie integracji i zwiększenia dostępności oraz jakości usług społecznych kierowanych do osób lub rodzin najbardziej potrzebujących pomocy, będących w szczególnie trudnej sytuacji życiowej oraz z największymi deficytami w zakresie kompetencji społecznych, w tym do dzieci i młodzieży. W ramach ogłoszonego konkursu podpisano 31 umów na łączną kwotę 24 040 834,15 zł. Docelowo wsparciem objętych zostanie 1750 osób¹¹⁷.
 - w zakresie usług dla osób w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością, z uwzględnieniem lokalnej specyfiki zjawiska. W ramach ogłoszonego konkursu podpisano 7 umów na łączną kwotę 5 364 700 zł. Docelowo wsparciem objętych zostanie 151 osób¹¹⁸.
- **Projekt strategiczny pn. „Społeczny wymiar Warmii i Mazur – wsparcie i opieka (2023-2027)”** realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027 (FEWiM 2021-2027). Na realizację działań projektowych 19 samorządów przeznaczono łącznie kwotę ponad 48 mln zł. Docelowo wsparciem objętych zostanie 3629 osób¹¹⁹. Działania realizowane w ramach projektu:
 - poradnictwo specjalistyczne – w 2024 r. wsparciem objęto: 529 dzieci przebywających w pieczy rodzinnej oraz 155 dzieci z pieczy instytucjonalnej, a także 343 opiekunów zastępczych. Jednostki zrealizowały na ich rzecz wsparcie psychologiczne i pedagogiczne, diagnozy i konsultacje lekarskie, psychiatryczne, terapię dla dzieci np. logopedyczną, socjoterapię, psychoterapię, hipoterapię, arteterapię, terapię zastępowania agresji, integrację sensoryczną. Organizowano także grupy wsparcia oraz spotkania psychoedukacyjne dla rodzin zastępczych, mające na celu podniesienie ich kompetencji wychowawczych, wyjazdy terapeutyczne dla dzieci i młodzieży, w trakcie których odbywał się trening umiejętności społecznych, a także turnusy rehabilitacyjne dla dzieci z niepełnosprawnością;
 - szkolenia kandydatów na rodziców zastępczych, jak również osób już pełniących tę funkcję – w 2024 r. 4 powiatowe centra pomocy rodzinie zrealizowały tego typu zadania. W sumie ze środków projektowych przeszkolono 70 opiekunów zastępczych;
 - podnoszenie kompetencji zawodowych wśród kadry systemu pieczy zastępczej – szkolenia mogą dotyczyć m. in.: wypalenia zawodowego rodziców zastępczych, wspierania wychowanków pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia, pracy z rodziną zastępczą doświadczającą trudności wychowawczych, wzmacniania kompetencji wychowawczych rodziców zastępczych, depresji u dzieci i młodzieży, wspierania dzieci i młodzieży z zachowaniami autodestrukcyjnymi, zaburzeniami zachowania, psychicznymi, współczesnych uzależnień dzieci i młodzieży, przemocy w rodzinie, przemocy rówieśniczej, cyberprzemocy, diagnozy i terapii FASD, traumy i zaburzeń więzi, rozpoznawania symptomów dziecka krzywdzonego. W ramach środków projektowych możliwe jest także finansowanie szkoleń dla trenerów Programu PRIDE. W 2024 r. swoje kompetencje zawodowe

¹¹⁶ Stan na 11.09.2025 r.

¹¹⁷ Stan na 11.09.2025 r.

¹¹⁸ Stan na 11.09.2025 r.

¹¹⁹ Stan na 11.09.2025 r.

w powyższym zakresie podniosło 42 pracowników z trzech powiatowych centrów pomocy rodzinie;

- wsparcie usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej – w 2024 r. 8 jednostek wsparło usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej. W sumie było to 71 osób, które zostały objęte takimi formami wsparcia, jak pobyt w mieszkaniach treningowych, wspomaganych, dofinansowanie do stacji, warsztaty motywacyjne, trening umiejętności życiowych, doradztwo zawodowe, kursy, szkolenia np. kurs prawa jazdy kat. B oraz wsparcie psychologiczne;
- promocja rodzicielstwa zastępczego – w 2024 r. 12 organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej zrealizowało zadania w zakresie promocji rodzicielstwa zastępczego, tj. m.in: kolportaż ulotek oraz plakatów w miejscach publicznych, dystrybucja materiałów promocyjnych w trakcie imprez masowych czy spotkań środowiskowych, działania promocyjne prowadzone w Internecie z wykorzystaniem mediów społecznościowych, w prasie, radio i telewizji.

Załącznik 2 do Warmińsko-Mazurskiego Planu Rozwoju Usług Społecznych
i Deinstytucjonalizacji na lata 2026-2028**TYPY USŁUG SPOŁECZNYCH**

Usługi/usługa
Asysta usamodzielnienia
Asystenckie/asystenta
Asystentura rodziny
Asystentura Osobista Osób z Niepełnosprawnością
Badania (np. medyczne)
Bank czasu
Broker pracy
Czasowe mieszkania treningowe/wspomagane/ze wsparciem
Czasowy pobyt całodobowy – krótkoterminowy
Czasowy pobyt szpitalny/ośrodkowy/hostelowy
Czasowy pobyt w mieszkaniu wytchnieniowym
Czasowego pobytu całodobowego/usługa pobytu całodobowego – noclegownie/schroniska
Coaching
Diagnozowania/diagnozy
Dietetyczna
Domowa opieka hospicyjna
Dzienna opieka (np. nad dziećmi)
Dzienna opieka w instytucji (np. w placówce wsparcia dziennego, świetlicy)
Doradztwa
Edukacyjna
Edukacyjna w szkole rodzenia
Edukacyjna włączająca
Edukacyjna zabawy
Edukacja rodziców (np. warsztaty podnoszące kompetencje)
Informacyjna (np. lokalni przewodnicy, informatory, punkty informacyjne)
Fizjoterapia
Gimnastyka
Gospodarstwa pomocnicze
Grupa samopomocy
Grupa wsparcia
Higieniczna (np. w łaźni dla bezdomnych, pralnia dostępna)
Integracja
Integracja sensoryczna
Interwencja kryzysowa
Karnety
Karnety rodzinne
Karty zniżkowe
Karta rodziny
Karta seniora
Konsultacje (np. medyczne dla bezdomnych, wychowawcze dla rodziców)
Konsultacje diagnostyczne

Konsultacje specjalistyczne
Konsultacje tematyczne
Kontraktowanie pracy
Korepetycje
Kursy
Kąpiele leśne
Mediacje
Mentoring
Monitorowanie stanu zdrowia
Naprawcze
Opiekuńcze
Opieka czasowa w pieczy zastępczej (dzieci)
Opieka całodobowa (dorośli, przewlekłe choroby, OzN)
Opieka hospicyjna
Opieka paliatywna
Opieka perinatalna paliatywna
Opieka wytchnieniowa
Organizacja czasu wolnego (np. Kluby Seniora, ośrodki kultury, stowarzyszenia itp.)
Organizacja społeczności (np. Koła Gospodyń Wiejskich)
Pedagogiczna
Pielęgniarska
Planowania budżetu
Poradnictwo socjalne
Poradnictwo pracy
Poradnictwo prawne
Poradnictwo zawodowe
Porządkowa
Pośrednictwa pracy
Praca socjalna
Praktyka zawodowa
Prowadzenia domu
Prowadzenia ogrodu
Przygotowanie zawodowe
Psychiatryczne
Psychoedukacyjne
Psychoterapia
Psychologiczne
Recyklingowe
Rehabilitacja
Rehabilitacja społeczna
Rehabilitacja zawodowa
Reprezentowanie interesów
Rodzina zastępcza
Rodzina wspierająca
Rodzina pomocowa
Rzecznictwo
Samopomocowe
Specjalistyczne usługi opiekuńcze
Spotkania monitorowane
Staże

Streetworkingu
Superwizja
Szkolenia
Sąsiedzka
Terapia (np. dogoterapia, socjoterapia, ruchowa, manualna, logopedyczna, itp.)
Tłumacza migowego
Towarzyszenia
Transportowa (np. pomocna taksówka, door to door)
Trenera personalnego
Trenera pracy
Treningowa
Turystyczna
Wczesna interwencja
Wczesne wspomaganie rozwoju
Wolontariatu
Wsparcia rzeczowego (np. wydawanie odzieży, wymiana artykułów)
Wsparcia żywnościowego
Wypożyczalni (np. sprzętu rehabilitacyjnego)
Zajęcia
artystyczne
rozwojowe
sportowe
twórcze
uniwersytety III wieku
Zatrudnienie wspierane